

Hoogbegaafd zijn: een gift of een last?

*Naam: Eveline Post
Studentnummer: 2138223
Master Special Educational Needs (M SEN)
Fontys Opleiding Speciale onderwijszorg
Leerroute: Remedial Teacher
Begeleid door: Ariette Riezebos-de Groot
Mei 2010*

Inhoudsopgave

Samenvatting	4
Inleiding	7
Hoofdstuk 1 Aanleiding en probleemstelling	10
1.1 Aanleiding om dit onderzoek te doen.	10
1.2 Huidige situatie en gewenste situatie.	11
1.3 Het doel <u>van</u> en <u>in</u> mijn onderzoek.	12
1.4 Onderzoeksvraag en deelvragen.	13
1.5 Wat wil ik met dit onderzoek bereiken?	14
1.6 Mijn verwachting van het onderzoek.	14
Hoofdstuk 2 Theoretische onderbouwing	15
2.1 Wanneer ben je hoogbegaafd?	16
2.1.1 De theorie	16
2.1.2 Welke leereigenschappen heeft een hoogbegaafd kind?	18
2.2 Hoe leren hoogbegaafde kinderen?	20
2.3 Tegemoetkoming van hoogbegaafde kinderen op school	21
2.3.1 Compacting	21
2.3.2 Verrijkingsonderwijs	22
2.3.3 De verrijkingsgroep	22
2.3.4 Het TASC-model	23
Hoofdstuk 3 Onderzoeksmethodologie	24
3.1 Opbouw van het onderzoek	24
3.2 Onderzoeksvraag en deelvragen	24
3.3 Triangulatie	27
3.4 Validiteit en betrouwbaarheid	28
3.5 Ethische verantwoording	29

Hoofdstuk 4 Data analyse en resultaten	30
4.1 Deelvraag 1 Wanneer ben je hoogbegaafd?	30
4.1.1 De theorie en kenmerken van hoogbegaafde kinderen	30
4.2 Deelvraag 2 Hoe leren hoogbegaafde kinderen?	31
4.2.1 Welke werk- en leerstrategieën hebben hoogbegaafde kinderen?	31
4.2.2 Hoe zijn de denkprocessen van hoogbegaafde kinderen?	32
4.2.3 Welke verwachtingen hebben hoogbegaafde kinderen van mijn school?	34
4.3 Deelvraag 3 Hoe kan ik aansluiten op de onderwijsbehoeften van hoogbegaafde kinderen?	35
4.3.1 Compacting en verrijking	35
4.3.2 De plusklas	36
 Hoofdstuk 5 Conclusie en aanbevelingen	 40
5.1 Conclusie van de deelvragen	41
5.2 Conclusie van de onderzoeksvraag	46
5.3 Aanbevelingen	47
 Hoofdstuk 6 Evaluatie	 50
 Literatuurlijst	 53
 Bijlagen	 54

Samenvatting

Het onderwerp van mijn afstudeeropdracht voor mijn studie Remedial Teacher heb ik gekozen omdat ik daarbij kon putten uit mijn ervaringen als leerkracht op de Sint Michaëlschool in Rotterdam.

Het onderwerp van mijn afstudeeropdracht luidt: *“Hoogbegaafde kinderen met speciale onderwijs/ zorgbehoefte op de Sint Michaëlschool”*

De doelstelling van mijn onderzoek is: *Ik wil weten hoe hoogbegaafde kinderen op onze school (beter) begeleid kunnen worden.*

De doelstelling mijn in onderzoek is: *Ik wil weten hoe ik hoogbegaafde kinderen kan motiveren en stimuleren zodat zij hun capaciteiten optimaal kunnen benutten.*

Daarnaast wil ik doormiddel van kennisoverdracht mijn collega's begeleiden, zodat zij deze specifieke groep kinderen op onze school beter kunnen ondersteunen.

Met deze afstudeeropdracht kom ik tot een antwoord op mijn onderzoeksvraag: *“Hoe kan ik hoogbegaafde kinderen motiveren en stimuleren om zich te ontplooien en hun capaciteiten optimaal te benutten”.*

Door hoogbegaafde kinderen goede leerstrategieën aan te bieden denk ik dat ik deze kinderen kan stimuleren en motiveren om complexere opdrachten te maken.

Deze afstudeeropdracht ben ik begonnen met literatuuronderzoek. Hieruit heb ik veel voorkomende visies, onderwerpen en aandachtspunten gekozen om te beschrijven.

De bronnen die ik heb gebruikt voor het praktijkdeel van mijn onderzoek zijn voornamelijk mijn eigen observaties, interviews en evaluaties met leerkrachten en kinderen en gesprekken met ouders.

Zowel uit de literatuurstudie als uit de gesprekken en observaties, heb ik veel informatie gekregen. Ik ben tot de volgende conclusies gekomen gebaseerd op mijn literatuuronderzoek en mijn praktijkonderzoek:

- Hoogbegaafde kinderen in het basisonderwijs lopen het risico om gedemotiveerd te raken op school als zij niet op hun niveau worden aangesproken. Door compacting en verrijken van het leerstofaanbod kan dit worden voorkomen.

Ook naar een plusklas gaan, samen met ontwikkelingsgelijken, draagt bij aan een beter welbevinden en dus betere leerresultaten.

- Door uit de literatuur opgedane kennis over hoogbegaafdheid kan ik het hoogbegaafde kind beter begrijpen en beter aansluiten op de onderwijsbehoefte van deze kinderen.
- De communicatie tussen school en ouders is erg belangrijk. Ouders kunnen informatie aandrazen over het functioneren van het kind thuis, leerkrachten kunnen de ontwikkeling beter vergelijken met leeftijdsgenoten.
- Het helpt de leerkracht als hij meer achtergrond informatie heeft over hoogbegaafdheid. Veiligheid helpt het hoogbegaafde kind om zichzelf te kunnen zijn. Dat is weer een voorwaarde voor het ontwikkelen van het talent, de hoge intelligentie.
- Het leren leren en aandacht schenken aan basisvaardigheden om een doel te bereiken, behoeven bij deze leerlingen extra aandacht om onderpresteren, demotivatie en faalangst te voorkomen.

Deze conclusies hebben geleid tot de volgende aanbevelingen:

- Het compacten en verrijken wordt door zowel de kinderen als de leerkrachten als prettig en nuttig ervaren. Gezien de resultaten is het aanbevolen om dit te continueren.
- De plusklas draagt bij aan het welbevinden en betere leerresultaten van de kinderen. Gezien het resultaat is het aanbevolen om dit te continueren.
- Meer aandacht voor kennisoverdracht aan het team. Bijvoorbeeld door voorlichting aan het team. De informatieverstrekking moet voornamelijk de nadruk leggen op:
 - Hoogbegaafdheid in het algemeen.
 - Werk- en leerstrategieën.
 - Het anders denken van hoogbegaafde kinderen.
 - Kenmerken van onderpresteren.
 - Sociaal-emotionele ontwikkeling van hoogbegaafde kinderen.

In de kennisoverdracht dient niet alleen de theorie rondom hoogbegaafdheid behandeld te worden, maar ook de leerkrachtattitude.

- Communicatie met ouders is zeer belangrijk. Zo wordt de omgang met het kind beter op elkaar afgestemd.
- Mogelijk invoeren van het TASC-model (Thinking Actively in a Social Context), dat geen centrale rol heeft gekregen in deze afstudeeropdracht.

Inleiding

Dit afstudeerproject is tot stand gekomen tijdens mijn studie Remedial Teacher en tijdens mijn werk als groepsleerkracht op basisschool Sint Michaël in Rotterdam.

In de samenleving is heel lang het idee geweest dat hoogbegaafdheid een luxe was. Maar door de inzichten die er tegenwoordig zijn rondom hoogbegaafdheid is gebleken dat het helemaal geen gift is. Het is een zorg aan de 'bovenkant'. Je hebt te maken met leerproblemen op een heel speciaal niveau.

Mijn interesse voor hoogbegaafdheid is ontstaan toen ik een hoogbegaafd meisje in mijn klas kreeg. Later in het schooljaar kreeg ik er nog een hoogbegaafd jongetje bij. Voor deze twee kinderen ging het schoolleven eigenlijk vanzelf. Ze hadden niet echt het gevoel dat ze heel erg anders waren. Maar ze merkten wel dat alles heel gemakkelijk voor ze was. Ik merkte dat ze het 'eng' vonden om complexere opdrachten te maken. Ze deden dit liever niet. Ze wilden geen fouten maken, want dat waren ze immers niet gewend. Moeilijke opdrachten deden ze liever niet omdat ze dan mogelijk een fout zouden kunnen maken.

Als leerkracht moet je aansluiten op de onderwijs behoeften van kinderen (SLO, 2010). Dus ook op de onderwijs behoeften van hoogbegaafde kinderen.

In het schooljaar 2008-2009 is bij ons op school een begin gemaakt met het werken met verschillende groepen leerlingen die "meer aankunnen". Verspreid door de school vonden activiteiten plaats waarin die leerlingen extra uitdagend werk werd aangeboden. Hierbij werd gebruik gemaakt van programma's als Somplextra, Vooruit en ander projectwerk.

Daarnaast is de laatste jaren op onze school vooruitgang geboekt met het adaptief werken. In de klassen zitten zogenaamde "ontdekkende" leerlingen die veel zelf kunnen. Er wordt vooral adaptief gewerkt op het gebied van begrijpend lezen, spelling en rekenen.

Het document '(Hoog)begaafde leerlingen in het primair onderwijs en voortgezet onderwijs', te vinden op de internetsite van het Ministerie van Onderwijs Cultuur en Wetenschap, geschreven door De Landelijke Informatiepunten Hoogbegaafdheid, Hulsbeek en De Boer (2001): Hoogbegaafde leerlingen in het basisonderwijs lopen het risico om gedemotiveerd te raken op school, doordat zij niet op hun niveau worden aangesproken.

Mogelijke gevolgen worden genoemd: onderpresteren, verveling, perfectionisme, faalangst en sociale problemen. Er wordt aangegeven dat het snelle en anders leren van deze leerlingen opgevangen kan worden door middel van compacting, verrijking en versnelling van het leerstofaanbod. Elke school zou daarnaast een beleid moeten ontwikkelen over de begeleiding van en het onderwijs aan deze specifieke doelgroep. <http://www.rijksoverheid.nl/documenten-en-publicaties/rapporten/2005/10/14/hoog-begaafde-leerlingen-in-het-primair-en-voortgezet-onderwijs.html>

In de visie van de school staat omschreven dat wij tegemoet willen komen aan de mogelijkheden en capaciteiten van alle leerlingen. Deze visie sluit ook aan op de onderwijs behoeften van hoogbegaafde kinderen.

Wij hebben als school hiermee een start gemaakt in het schooljaar 2008-2009. Dit schooljaar, maar ook komend schooljaar, willen wij het werken met hoogbegaafde kinderen verder ontwikkelen.

Met de intern begeleider en de directie van de school besprak ik de mogelijkheden van het koppelen van mijn afstudeeropdracht aan de ervaringen die we het afgelopen schooljaar hebben opgedaan met het werken met hoogbegaafde kinderen. Voor mijn afstudeeropdracht hebben we afgesproken dat we een plusklas zouden gaan opzetten en dat we het reken-, taal, begrijpend lees, en spellingonderwijs zouden gaan compacten. Tevens spraken wij af dat we zouden gaan uitzoeken hoe we het onderwijs voor deze groep kinderen kunnen verrijken.

Het onderwerp van mijn afstudeeropdracht is: *Hoogbegaafde kinderen met speciale onderwijs/ zorgbehoefte op de Sint Michaëlschool.*

De doelstelling van mijn onderzoek is: *Ik wil weten hoe ik hoogbegaafde kinderen kan motiveren en stimuleren zodat zij hun capaciteiten optimaal kunnen benutten. Daarnaast wil ik doormiddel van kennisoverdracht mijn collega's begeleiden, zodat zij deze specifieke groep kinderen beter kunnen ondersteunen.*

Met deze afstudeeropdracht wil ik antwoord te krijgen op mijn onderzoeksvraag: *“Hoe kan ik hoogbegaafde kinderen motiveren en stimuleren om zich te ontplooiën en hun capaciteiten optimaal te benutten”*

Door hoogbegaafde kinderen goede leerstrategieën aan te bieden denk ik dat ik deze kinderen kan stimuleren en motiveren om complexere opdrachten te maken.

Leeswijzer

In hoofdstuk 1 beschrijf ik de aanleiding en de probleemstelling van mijn onderzoek. Ik beschrijf de doelstelling van en in mijn onderzoek en ik beschrijf mijn deelvragen. In hoofdstuk 2 beschrijf ik de theoretische onderbouwing van mijn onderzoek. In dit hoofdstuk ga ik in op mijn deelvragen. Wanneer ben je hoogbegaafd? Hoe leren hoogbegaafde kinderen? Hoe kan ik aansluiten bij de onderwijsbehoeften van hoogbegaafde kinderen.

In hoofdstuk 3 beschrijf ik mijn onderzoeksmethodologie. Ik beschrijf ik per deelvraag mijn onderzoeksvorm. Ook beschrijf ik hoe ik omga met triangulatie, validiteit en betrouwbaarheid en ethische kwesties.

In hoofdstuk 4 beschrijf ik de data analyse en de resultaten van mijn praktijkonderzoek en van mijn literatuuronderzoek.

In hoofdstuk 5 kom ik tot de conclusie betreffende mijn deelvragen en onderzoeksvraag. Ik sluit af met mijn aanbevelingen.

In hoofdstuk 6 geef ik een evaluatie van mijn onderzoek.

Hoofdstuk 1 Aanleiding en Probleemstelling

In dit hoofdstuk zal ik beschrijven wat de aanleiding is geweest om het onderwerp, *“Hoogbegaafde kinderen met speciale onderwijs/ zorgbehoefte op de Sint Michaëlschool”*, te kiezen als mijn afstudeeropdracht.

Ik beschrijf hoe ik tot mijn onderzoeksvraag en deelvragen ben gekomen en wat het doel van en in mijn onderzoek is. Ik geef uitleg over de huidige en gewenste situatie. Tot slot geef ik nog aan wat ik hoop te bereiken met deze afstudeeropdracht.

1.1 Aanleiding om dit onderzoek te gaan doen

Aan het einde van mijn eerste jaar als leerkracht in groep 3 werd er een verdeling gemaakt van de kleuters die het volgende schooljaar naar groep 3 zouden gaan. Ik zou een meisje in mijn klas krijgen dat hoogbegaafd is. Eigenlijk stonden we op dat moment voor een keuze: laten we haar naar groep 3 gaan of laten we haar doorstromen naar groep 4. Als we puur cognitief zouden kijken, zouden we dit kunnen doen. Ze las op AVI 7 niveau en ze rekende op eind groep 4 niveau. Maar sociaal-emotioneel was ze nog echt een zesjarig meisje.

Vele gesprekken met ouders, huidige leerkracht en intern begeleider volgden. Ik werd ook bij deze gesprekken betrokken, ze zou immers bij mij in de klas komen. Uiteindelijk hebben we besloten dat we haar naar groep 3 zouden laten gaan omdat haar ouders en de school vonden dat de sociaal-emotionele ontwikkeling erg belangrijk is.

Onze school beschikte niet over veel materiaal voor kinderen die hoogbegaafd zijn. Wij kregen hiervoor begeleiding van een medewerker van Weer Samen Naar School (WSNS), die gespecialiseerd is op het gebied van hoogbegaafdheid. Zij heeft ons op weg geholpen om een geschikt programma voor dit meisje op te stellen.

Toen het meisje bij mij in de klas kwam, bemerkte ik dat zij een vrolijk kind is. Ik merkte dat ze graag mee wilde doen met de lessen. In groep 3 staat het leren lezen centraal. Dit had zij zichzelf echter al aangeleerd. Toch zag ik dat ze het heerlijk vond om gewoon mee te doen. Ik liet haar dan bij de instructie meedoen. Ze kreeg van mij alleen een andere verwerking.

Vanuit de methode die wij hebben, is er ook materiaal voor kinderen die al kunnen lezen. Dit sluit aan op wat de andere kinderen in de klas leren. Alleen is de verwerking moeilijker.

Ik zag een vrolijk, gelukkig meisje in mijn klas. Thuis was ze ook vrolijk en gezellig. Achteraf konden we zeggen dat we een goede beslissing hadden genomen. We hadden een programma gecreëerd, waardoor dit meisje gewoon in de klas kon blijven. Ze kreeg voldoende uitdaging om te werken.

Eigenlijk ben ik me vanaf het moment dat ik dit meisje in mijn klas kreeg, gaan interesseren voor en verdiepen in hoogbegaafde kinderen.

1.2 Huidige situatie en de gewenste situatie

In het schooljaar 2008-2009 is een begin gemaakt met het werken met verschillende groepen leerlingen die meer aankunnen. Verspreid door de school vonden activiteiten plaats waarin deze leerlingen extra uitdagend werk werd aangeboden. Op onze school is de laatste jaren actief vooruitgang geboekt op het gebied van adaptief werken.

Eind vorig jaar hebben de intern begeleider en ik het plan opgevat om een plusklas te starten voor onze leerlingen die meer aan kunnen. We wilden deze leerlingen meer uitdaging bieden. We vonden dat er, meer dan nu het geval is, nog doelgerichter gewerkt moet worden met deze leerlingen.

Het bestuur van onze school heeft ook meer aandacht voor hoogbegaafde kinderen gekregen. Ze wilden een pilot opstarten om hoogbegaafde kinderen meer uitdaging te bieden. In het verlengde daarvan kregen we een subsidie om een plusklas op te starten.

Vanuit het Centrum Educatieve Dienstverlening (CED) is er ook een pilot voor het opstarten van een plusklas. Wij konden aan allebei de pilots meedoen.

Ik ben vanaf het begin betrokken geweest bij deze ontwikkelingen. Samen met de intern begeleider en de directie hebben we de plusklas bij ons op school kunnen vormgeven.

Nadat we de kinderen die in aanmerking kwamen voor de plusklas gescreend hadden, moesten we gaan bekijken wat we deze kinderen gingen bieden in deze plusklas. Wat wij belangrijk vinden, is dat we de kinderen leren om te leren.

In de klas merken de leerkrachten dat de kinderen zich de stof heel gemakkelijk eigen maken en dat ze weinig, tot geen uitleg nodig hebben.

In de methode zit wel verrijkingsstof en er is tempodifferentiatie, maar het blijkt dat dit niet altijd voldoende is. Soms raken de kinderen minder gemotiveerd en willen de opdrachten niet meer doen.

De ouders van deze leerlingen geven aan dat ze zich zorgen maken over het leren van deze kinderen. Ze vinden dat hun kinderen veel komt “aanwaaien”. Ze hoeven niet veel te doen om zich de stof op school eigen te maken.

Wij willen dat de kinderen bij ons op school zich optimaal kunnen ontwikkelen¹. Wij willen op school onze kinderen stimuleren en motiveren om te leren. Ze moeten leren dat ze er iets voor moeten doen om bepaalde stof te kunnen beheersen. We hopen hiermee dat ze later, in het vervolgonderwijs, niet in de problemen komen doordat ze gaan onderpresteren, faalangst gaan ontwikkelen of dat ze gedemotiveerd raken (zie hoofdstuk 2).

1.3 Het doel van en in mijn onderzoek

Het doel van mijn onderzoek is:

Ik wil weten hoe hoogbegaafde kinderen op onze school (beter) begeleid kunnen worden.

Het doel in mijn onderzoek is:

Ik wil weten hoe ik hoogbegaafde kinderen kan motiveren en stimuleren zodat ze hun capaciteiten optimaal kunnen benutten. Daarnaast wil ik doormiddel van kennisoverdracht mijn collega's begeleiden, zodat deze specifieke groep kinderen op onze school beter ondersteund kan worden.

¹ Visie van de school; Schoolplan 2009-2013

1.4 Onderzoeksvraag en deelvragen

Met al deze informatie en ervaringen, ben ik aan de slag gegaan. Ik heb de volgende onderzoeksvraag en bij behorende deelvragen geformuleerd:

Mijn onderzoeksvraag is:

“Hoe kan ik hoogbegaafde kinderen motiveren en stimuleren om zich te ontplooien en hun capaciteiten optimaal te benutten”.

Door hoogbegaafde kinderen goede leerstrategieën aan te bieden denk ik dat ik deze kinderen kan stimuleren en motiveren om complexere opdrachten te maken.

Deelvragen:

1. Wanneer ben je hoogbegaafd?

1.1 De theorie.

1.2 Kenmerken van hoogbegaafde kinderen.

2. Hoe leren hoogbegaafde kinderen?

2.1 Werk-en leerstrategieën van hoogbegaafde kinderen.

2.2 Denkprocessen van hoogbegaafde kinderen.

2.3 Verwachtingen die hoogbegaafde kinderen van mijn school hebben.

3. Hoe kan ik aansluiten op de onderwijsbehoeften van hoogbegaafde kinderen?

3.1 Compacting van de leerstof.

3.2 Verrijkingsonderwijs.

3.3 De plusklas.

3.4 Het TASC²-Model

² Thinking Actively in a Social Context

1.5 Wat wil ik met dit onderzoek bereiken?

Met behulp van dit onderzoek wil ik kunnen bereiken dat de hoogbegaafde kinderen bij ons op school zich optimaal kunnen ontwikkelen. Ik wil dat ze gemotiveerd blijven om te leren. In de ontwikkeling van hoogbegaafde kinderen missen zij vaak het trial and error effect (van Vliet, 2005) Ze hebben dus niet van jongs af aan geleerd dat dingen fout mogen gaan. Ze zijn gewend om het vrijwel direct goed te doen. Ze stellen daardoor hoge eisen aan zichzelf. Op school gaat het in het begin allemaal heel gemakkelijk.

Totdat ze iets tegenkomen dat ze niet zomaar ineens beheersen. Hier kan het mis gaan. Ik wil dit voorkomen door de kinderen leerstrategieën aan te leren. Maar ik wil ze ook leren dat ze fouten mogen maken.

Ik wil dat ze leren omgaan met fouten maken door de stappen terug te volgen, het probleem te analyseren en een andere aanpak te bespreken.

1.6 Mijn verwachting van het onderzoek

Ik wil dat ik met behulp van dit onderzoek begaafde en hoogbegaafde kinderen, onderwijs kan laten genieten op hun eigen niveau. Door middel van verrijkingsonderwijs, compacting van de lesstof en een plusklas wil ik kijken of ik dit doel kan behalen.

Hoofdstuk 2 Theoretische onderbouwing

In dit hoofdstuk beschrijf ik het theoretische gedeelte van mijn onderzoek. Ik beschrijf wat ik in de literatuur heb gevonden als antwoord op mijn deelvragen.

Deelvragen:

2.1 Wanneer ben je hoogbegaafd?

2.1.1 De theorie.

2.1.2 Kenmerken van hoogbegaafde kinderen.

2.2 Hoe leren hoogbegaafde kinderen?

2.2.1 Werk-en leerstrategieën van hoogbegaafde kinderen.

2.2.2 Denkprocessen van hoogbegaafde kinderen.

2.2.3 Verwachtingen die hoogbegaafde kinderen van mijn school hebben.

2.3 Hoe kan ik aansluiten op de onderwijsbehoeften van hoogbegaafde kinderen?

2.3.1 Compacting van de leerstof.

2.3.2 Verrijkingsonderwijs.

2.3.3 De plusklas.

2.3.4 Het TASC-Model

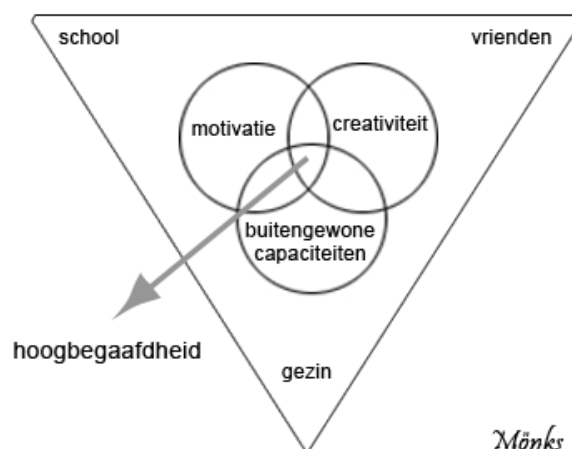
In paragraaf 2.3.4 beschrijf ik een stuk over het TASC-model. Dit model heb ik nog niet toegepast in de plusklas. Ik wil hier volgend schooljaar mee gaan beginnen. Ik vond dit echter voor mijn onderzoek wel belangrijk om er in dit hoofdstuk aandacht aan te besteden.

2.1 Wanneer ben je hoogbegaafd?

2.1.1 De theorie

Er bestaan verschillende visies en definities met betrekking op hoogbegaafdheid. In 1978 formuleerde Renzulli een definitie van begaafdheid waarin tegelijkertijd verwezen werd naar een gezamenlijk optreden van drie kernfactoren als mogelijke verklaring voor begaafdheid: 'Begaafdheid is de interactie tussen drie aanlegfactoren: een bovengemiddelde intelligentie, een hoog niveau van taakgerichtheid en een hoog niveau van creativiteit'. Kinderen die in staat zijn om deze drie kenmerken te ontwikkelen en ze toe te passen, noemen we begaafd. De opmerkingen van Renzulli zijn van groot belang geworden voor de manier waarop we in ons onderwijs aankijken tegen begaafdheid.

Het drie-ringenmodel van Renzulli is in Nederland het bekendst geworden als onderdeel van Mönks' *triadisch (interdependentie)model*. Mönks (1995) voegde aan het model van Renzulli drie omgevingsfactoren als verklaring toe en plaatste deze in een driehoek om de ringen heen.

Figuur 1 Het triadisch interdependentiemodel Renzulli/Mönks (Mönks & Ypenburg, 1995)

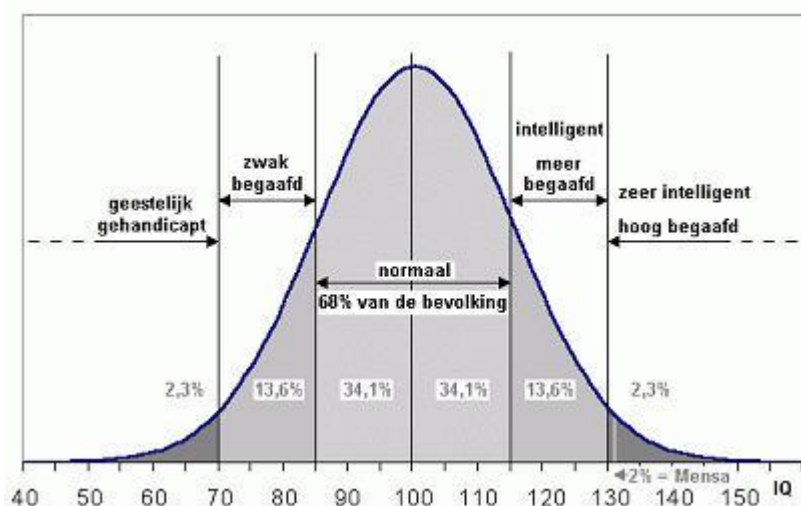
Wie niet uitgedaagd wordt door zijn leeromgeving (school) om zijn creativiteit te gebruiken, bijvoorbeeld doordat de taken gesloten van karakter zijn, zal dit aspect van zijn persoonlijkheid zeer waarschijnlijk minder sterk ontwikkelen.

Wie altijd taken krijgt die te gemakkelijk zijn, zich nooit hoeft in te spannen, ontwikkelt geen goede werk- en leerstrategieën en raakt steeds verder gedemotiveerd of ontwikkelt belemmerende karaktertrekken zoals faalangst of een negatief zelfbeeld.

Het tweede aspect is het gezin. Kinderen hebben voor een harmonieuze ontwikkeling de begeleiding en stimulansen nodig uit de sociale omgeving, en dus ook uit het gezin.

Een vergelijkbare rol wordt toegekend aan het derde aspect, vrienden. Ieder mens heeft ontwikkelingsgelijken nodig om zich aan te kunnen spiegelen. Die spiegeling is een voorwaarde om zich verder te ontwikkelen. Om tot prestaties op begaafd niveau te komen is die mogelijkheid van je spiegelen aan ontwikkelingsgelijken van essentieel belang. Het kind dat een voorsprong heeft op leeftijdsgenoten zal zoeken naar kinderen met een gelijk ontwikkelingsniveau.

In het model van Mönks speelt intelligentie een grote rol. Maar wat verstaan we precies over een bovengemiddelde intelligentie? Wechsler, ontwikkelaar van de Wechsler-intelligentietest stelde in 1958 dat: *“ Intelligentie is een globaal concept dat betrekking heeft op het vermogen van het individu om gericht te handelen, rationeel te denken en effectief om te gaan met de omgeving”*. Op deze definitie van intelligentie is de in Nederland meest gebruikte intelligentietest gestoeld, de WISC-III.

Figuur 2 Normaalverdeling van intelligentie

Aan de linkerkant van de schaal is de verdeling van het intelligentiepeil beneden het gemiddelde. Aan de rechterkant is de verdeling te zien van het intelligentiepeil boven het gemiddelde, waar Renzulli naar verwijst.

2.1.2 Welke leereigenschappen heeft een hoogbegaafd kind?

Kijkend naar de literatuur welke leereigenschappen er aan begaafde kinderen worden toegeschreven, dan levert dat het volgende op. Begaafde kinderen beschikken over verder ontwikkelde algemene taalvaardigheden dan hun gemiddeld begaafde leeftijdgenoten (Davis&Rimm, 1998)³. In de praktijk is te zien dat (jonge) begaafde kinderen op grond van hun verbale vaardigheid in staat zijn om complexe conversaties te voeren. Dit grote vermogen tot logisch redeneren wordt gekoppeld aan het vermogen om tot op hoog niveau abstract te kunnen denken, en het gevolg hiervan is dat het kind zijn ouders of leerkracht voortdurend bestookt met vragen als ‘waarom, hoe kan het dat, waarvoor?’.

Succesvolle begaafde kinderen blijken meer dan gemiddeld begaafde leeftijdsgenoten te beschikken over metacognitieve vaardigheden, of deze in elk geval beter toe te passen (Shore&Dover, 1987)⁴.

Metacognitieve vaardigheden omvat de kennis en opvattingen die mensen hebben over hun eigen cognitief functioneren, vaardigheden die het leerproces aansturen, zoals plannen en reflecteren (vrij vertaald: nadenken over het eigen denken).

Metacognitieve kennis is noodzakelijk om nieuwe kennis te verwerven (Kuipers, 2010).

Begaafde kinderen wordt een hoge mate van nieuwsgierigheid en vooral ook leergierigheid toegeschreven. De geboden taak of situatie waarin het kind zich bevindt moet wel uitdagen tot nieuwsgierigheid (Renzulli, 1986)⁵. Uit onderzoek (Vallerand, 1994)⁶ blijkt dat kinderen bereid zijn een taak succesvol kunnen uit te voeren en als deze past bij hun interesses.

³ V. Gerven, 2009: Handboek hoogbegaafdheid blz. 16

⁴ V. Gerven, 2009: Handboek hoogbegaafdheid blz. 17

⁵ V. Gerven, 2009: Handboek hoogbegaafdheid blz. 17

⁶ V. Gerven, 2009: Handboek hoogbegaafdheid blz. 17

Als taken niet uitdagend zijn, bijvoorbeeld taken die een hoge mate van memorisering vereisen, zal dat de motivatie van begaafde kinderen negatief beïnvloeden.

In het verlengde van de motivatie ligt de concentratie. Daarbij gaat het om vier aspecten (Tannenbaum, 1992)⁷.

In de eerste plaats is er een prikkel nodig om belangstelling te wekken. Begaafde kinderen lijken meer alert te zijn dan minder begaafde kinderen. Het tweede aspect is het richten van aandacht op een activiteit.

Op jonge leeftijd is bij begaafde kinderen waarneembaar dat zij een voorkeur hebben voor nieuwe prikkels en dat hun aandacht verslapt als het nieuwtje van de prikkel af is. De derde factor is de concentratieboog. Als de activiteit het kind boeit, zal het langer en intensiever geconcentreerd zijn dan wanneer de taak weinig uitdaging vergt. Tot slot is er een vierde aspect, de selectieve aandacht. Begaafde kinderen lijken beter dan gemiddeld begaafde kinderen in staat om op basis van selectieve aandacht hun concentratie voor een uitdagende taak vast te houden.

Van begaafde kinderen wordt veelal gesteld dat ze perfectionistisch zijn. Iemand die heel perfectionistisch is, beschikt over een sterke interne 'locus of control' (van Gerven, 2009)⁸. Dit wil zeggen dat zo iemand heel nadrukkelijk het gevoel heeft zelf te kunnen sturen op wat hem gebeurt en dus ook op de eindresultaten van een product dat gemaakt wordt. Juist dat gevoel maakt dat het begaafde kind pas tevreden is als de taak die het verricht ook op een zodanig niveau verricht is, dat het het resultaat als passend bij zijn capaciteiten ervaart.

⁷ V. Gerven, 2009: Handboek hoogbegaafdheid blz. 17

⁸ V. Gerven, 2009: Handboek hoogbegaafdheid blz. 18

Er is geen onderzoek dat daadwerkelijk hard maakt dat begaafde kinderen sociaal minder vaardig zijn dan gemiddeld begaafde kinderen (Wijnekus, 2001)⁹. Wel is het zo dat begaafde kinderen eerder het risico lopen sociale problemen ontwikkelen (Webb, 1999)¹⁰.

Dat risico wordt niet zozeer veroorzaakt omdat hun eigen ontwikkeling achterblijft bij het gemiddelde als wel door situaties waarin communicatieproblemen met leeftijdsgenootjes leiden tot meer sociaal teruggetrokken gedrag van het begaafde kind.

Van Gerven & Drent (2000 & 2007) hebben een lijst opgesteld van gedragingen en leereigenschappen die kenmerkend zijn voor begaafde kinderen (bijlage 1).

2.2 Hoe leren hoogbegaafde kinderen?

Een begaafde leerling leert door formeel en informeel leren (Sternberg, 2000)¹¹.

Formeel leren doe je bewust, bijvoorbeeld op school. Informeel leren vloeit voort uit de alledaagse bezigheden. Dit leren wordt niet georganiseerd. Begaafde leerlingen hebben het steeds weer nodig om opnieuw uitgedaagd te worden, in het bijzonder op die vaardigheden die hen kenmerken als begaafd (Sternberg, 2000)¹². Ze ontwikkelen deze vaardigheden, nodig om succesvol te zijn, niet vanzelf. Begaafde kinderen denken niet alleen sneller maar zij leren ook anders. Ze lossen problemen op met veelal eigen oplossingsstrategieën, waarbij ze andere processen hanteren dan niet begaafde kinderen.

⁹ V. Gerven, 2009: Handboek hoogbegaafdheid blz. 18

¹⁰ V. Gerven, 2009: Handboek hoogbegaafdheid blz. 18

¹¹ V. Gerven, 2009: Handboek hoogbegaafdheid blz. 148

¹² V. Gerven, 2009: Handboek hoogbegaafdheid blz. 148

2.3 Tegemoetkoming van hoogbegaafde kinderen op school.

2.3.1 Compacting

Als het onderwijs aan (hoog)begaafde leerlingen wordt besproken, wordt dat vaak in termen van onderwijsaanpassingen gedaan. De term compacting komt dan vanzelf naar voren. Compacten is het zodanig schrappen in de reguliere leerstof die voor alle leerlingen bedoeld is dat deze geschikt wordt voor (hoog)begaafde leerlingen.

Daarbij worden de kerndoelen van het basisonderwijs natuurlijk wel in het oog gehouden. Net als alle andere leerlingen hebben (hoog)begaafde leerlingen er baat bij als hun aangeboden leerstof een doorgaande lijn voor hun ontwikkeling vormt.

Waarom is compacting noodzakelijk?

Compacting is nodig om leerlingen aan te kunnen spreken op hun leereigenschappen (Drent&van Gerven, 2002)¹³. Compacting maakt dat het leerstofaanbod voor leerlingen zinvoller wordt doordat de stof wordt beperkt tot de essentie. Het doen van aanpassingen is echter niet voldoende. Hiermee wordt weliswaar bereikt dat er meer rekening wordt gehouden met de leereigenschappen van leerlingen, maar worden de leerlingen nog onvoldoende aangesproken op hun denkvaardigheden.

De verwerkingsopdrachten in de reguliere methoden doen onvoldoende een beroep op het creatieve denken dat zo kenmerkend is voor (hoog)begaafde leerlingen. Het is dus belangrijk dat (hoog)begaafde leerlingen opdrachten krijgen aangeboden die een beroep doen op deze denkvaardigheden.

Dit zijn opdrachten waarbij het leren centraal staat en de nadruk minder ligt op het eindresultaat.

¹³ V. Gerven, 2009: Handboek hoogbegaafdheid blz. 77

2.3.2 Verrijkingsonderwijs

Verrijkingsonderwijs heeft als doel de vaardigheid van het leren te koppelen aan kennisontwikkeling. Een positief effect hiervan is dat het zelfbeeld van de leerling positief beïnvloed wordt. Bovendien toont onderzoek (Westberg, 1993)¹⁴ aan dat leerlingen die verrijkingsonderwijs krijgen, betere schoolresultaten behalen en zich meer welbevinden op school dan even intelligente kinderen die geen verrijkstaken aangeboden krijgen.

Verrijkingsonderwijs (Hill, 1991)¹⁵ moet leiden tot:

- * Het toenemen van het analytisch en probleemoplossend vermogen.
- * Het ontwikkelen van gedegen en waardevolle interesses.
- * Het stimuleren van originaliteit, initiatief en zelfwerkzaamheid.

Verrijking vereist compacting. Als er niet geschrapt wordt in het aanbod van reguliere leerstof, is er weinig tijd om aan verrijkingsstof toe te komen. Verrijkingsonderwijs vult de ruimte die ontstaan is door compacten met zinvolle onderwijsactiviteiten die aansluiten op de brede ontwikkeling van de leerling .

2.3.3 De verrijkingsgroep

Een verrijkingsgroep is primair bedoeld om de betere leerlingen in staat te stellen het beste uit zichzelf te halen door met en van elkaar te leren en zich in brede zin te ontwikkelen. Het samenbrengen van (hoog)begaafde leerlingen, met de bedoeling hen bij hun mogelijkheden passende doelen te laten realiseren op (meta)cognitief, sociaal en creatief gebied, gebeurt vanuit de wetenschap dat intensieve contacten en samenwerking met andere leerlingen die begaafd zijn, noodzakelijk zijn om zich tot (hoog)begaafde volwassenen te kunnen ontwikkelen (Gerven D. , 2007)¹⁶.

¹⁴ V. Gerven, 2009: Handboek hoogbegaafdheid blz. 91

¹⁵ V. Gerven, 2009: Handboek hoogbegaafdheid blz. 91

¹⁶ V. Gerven, 2009: Handboek hoogbegaafdheid blz. 117

2.3.4 Het TASC-model (Wallace, 2002)¹⁷

Thinking Actively in a Social Context (TASC) is een verzameling van taakgerichte activiteiten in een sociale context met als doel te leren leren. Het TASC-model gaat uit van acht opeenvolgende fasen waarbij zowel werkvoorbereiding, uitvoering als evaluatie een natuurlijk onderdeel van het leerproces vormen. In deze acht fasen wordt een sterke sociale context aangeboden waarbij kinderen met en van elkaar leren en elkaar ondersteunen. Zo krijgen ze niet alleen oog voor andermans sterke en zwakke kanten, maar wordt juist het reflecteren op het eigen leren gestimuleerd.

¹⁷ V. Gerven, 2009: Handboek hoogbegaafdheid blz. 138

Hoofdstuk 3 Onderzoeksmethodologie

In dit hoofdstuk beschrijf ik mijn precieze onderzoeksvraag en de deelvragen. Ik beschrijf hoe ik mijn onderzoek heb vormgegeven, welke onderzoeksinstrumenten ik gebruik, hoe ik data verzamel en waarom.

Ik ga in dit hoofdstuk ook in op triangulatie, validiteit en betrouwbaarheid en op ethische verantwoording.

3.1 Opbouw van het onderzoek

Dit onderzoek zal een cyclisch onderzoek worden. Er zal een combinatie zijn van handelen, onderzoeken, uitvoeren en reflecteren. Ik gebruik hiervoor de volgende bronnen:

- Literatuur (zie literatuurlijst).
- SIDI-R protocol.
- Observaties van leerlingen.
- Gesprekken/evaluaties met leerlingen.
- Gesprekken/evaluaties met leerkrachten.
- Gesprekken met ouders.

3.2 Onderzoeksvraag en deelvragen

“Hoe kan ik hoogbegaafde kinderen motiveren en stimuleren om zich te ontplooiën en hun capaciteiten optimaal te benutten”.

Door begaafde kinderen goede leerstrategieën aan te bieden denk ik dat ik deze kinderen kan stimuleren en motiveren om complexere opdrachten te maken.

Deelvragen:

1. Wanneer ben je hoogbegaafd?

1.1 De theorie.

1.2 Kenmerken van hoogbegaafde kinderen.

Deze vragen wil ik beantwoorden door in de literatuur te kijken wat er over begaafde kinderen wordt geschreven. Ik heb een selectie gemaakt voor wat voor mijn onderzoek relevante literatuur is.

Ook wil ik in de literatuur onderzoeken welke kenmerken hoogbegaafde kinderen hebben. Ik wil observeren of ik deze kenmerken bij begaafde kinderen bij mij op school kan herkennen.

De theorie die ik gevonden heb zal ik koppelen aan mijn praktijk ervaringen en mijn observaties.

2. Hoe leren hoogbegaafde kinderen?

2.1 Welke werk-en leerstrategieën hebben hoogbegaafde kinderen?

2.2 Hoe zijn de denkprocessen van hoogbegaafde kinderen?

2.3 Welke verwachtingen hebben hoogbegaafde kinderen van de school?

De vragen die bij deze deelvraag horen zal ik deels in de literatuur vinden en deels wil ik deze zelf onderzoeken. De eerste subvraag: *“Welke werk- en leerstrategieën hebben hoogbegaafde kinderen?”*, onderzoek ik in de literatuur. Ik wil weten wat de literatuur zegt over de werk- en leerstrategieën van deze kinderen. Wanneer ik dit gedaan heb, observeer ik of ik dit herken bij de kinderen op school. Ook zal ik met leerkrachten op school hier over in gesprek gaan. Zij hebben deze kinderen immers in de klas zitten.

Ook de tweede subvraag: *“Hoe zijn de denkprocessen van hoogbegaafde kinderen?”* onderzoek ik in de literatuur. Ik wil bij de kinderen nagaan of ik dit herken. Dit wil ik doen door gesprekken met de kinderen te hebben, maar ook door observaties. Ook wil in gesprekken met leerkrachten dit onderdeel aankaarten. Wat kunnen zij vertellen over de denkprocessen van deze kinderen?

De derde subvraag: *“Welke verwachtingen hebben hoogbegaafde kinderen van mijn school?”*, wil ik onderzoeken door de vragenlijst van het SIDI-R protocol (Kuipers, 2005) te gebruiken. Ik wil van deze kinderen weten wat ze verwachten van de school omdat ik zo beter kan aansluiten op hun onderwijs behoeften.

3. Hoe kan ik aansluiten op de onderwijsbehoeften van hoogbegaafde kinderen?

3.1 Compacting van de leerstof.

3.2 Verrijkingsonderwijs.

3.3 De plusklas.

3.4 Het TASC-Model

Voor al deze subvragen wil ik in de literatuur onderzoeken wat er gezegd wordt. Wat er in de literatuur staat, wil ik gaan toepassen op school. Ik wil een programma voor rekenen, taal, spelling en begrijpend lezen maken. Ik compact en verrijk het onderwijs voor deze kinderen. Ik wil dit ook evalueren bij de kinderen. Hoe vonden ze het om zo te werken? Ook evalueer ik dit met de leerkrachten.

Ik wil op school een plusklas opstarten. Om kinderen te kunnen selecteren wil ik gebruik maken van het SIDI-R protocol (Kuipers, 2005). De observatielijsten die bij dit protocol horen wil ik door de leerkrachten laten invullen. De gegevens worden verwerkt in een computerprogramma. De kinderen die in aanmerking komen voor de plusklas vullen een leerlingenlijst in. Met behulp van deze lijst wil ik kijken of ik in de plusklas onderwijs kan geven dat aansluit op hun behoeften.

In de literatuur staat het één en ander beschreven over hoe je een plusklas moet opstarten.

Onze school doet mee met het pilot project van het Centrum Educatieve Dienstverlening (CED) en we doen mee met het project over hoogbegaafde kinderen van het bestuur. Deze twee organisaties hebben regelmatig bijeenkomsten waar ik heen ga. Hier worden deze zaken besproken en er worden ervaringen uitgewisseld met andere scholen.

Ik wil de kinderen ook betrekken in de vormgeving van de plusklas. Ik gebruik hiervoor de vragenlijst die ik bij deelvraag twee heb gemaakt.

3.3 Triangulatie

Voor mijn onderzoek gebruik ik verschillende gegevensbronnen en bekijk ik de gegevens vanuit verschillende invalshoeken. Daarnaast maak ik gebruik van verschillende informanten. Zo heb ik gesprekken met de begaafde kinderen op mijn school. Ik observeer deze kinderen met behulp van de kenmerkenlijst van hoogbegaafde kinderen. Ook maak ik gebruik van het SIDI-R protocol (Kuipers, 2005) om deze kinderen te observeren.

Ik heb interviews met de leerkrachten over deze kinderen. Ik wil zien of wat er in de literatuur beschreven staat over hoogbegaafde kinderen, ook in de praktijk is waar te nemen. Ook bespreek ik de ingevulde observatielijsten met de leerkrachten.

De leerkrachten zullen de kinderen doortoetsen om te kijken op welk niveau de kinderen zitten. We laten ze net zover toetsen totdat ze een C-niveau hebben. Een C-niveau betekent instructieniveau. Zo kan het betekenen dat een kind uit groep 3 toetsen uit groep 5 en 6 probleemloos kan maken. De toets van groep 7 maakt het op een C-niveau. Dat betekent dat het kind instructie nodig heeft.

De ouders van deze kinderen worden ook in dit onderzoek betrokken. Zij kunnen andere dingen vertellen over de kinderen die misschien niet altijd te zien zijn op school. De informatie die de ouders geven, kan ik gebruiken om aan te sluiten op de onderwijsbehoeften van de kinderen.

Met de intern begeleider bespreek ik hoe het schoolverloop van deze kinderen tot nu toe is geweest. We bespreken de CITO resultaten van het doortoetsen van de kinderen. Ook bespreek ik met haar de ingevulde observatielijsten en stellen we een groep samen. Aan de hand van de resultaten van de ingevulde observatielijsten en de daarbij behorende grafieken en de uitslag van het doortoetsen van de CITO's, bepalen we welke norm we hanteren voor toelating in de plusklas. Wij hebben bepaald dat de norm is dat het kind één jaar verder een "hoge" A-score moet hebben op de gebieden begrijpend lezen, rekenen en spelling.

De directie speelt ook een rol in deze organisatie. Ik heb gesprekken met de directeur over het organiseren van de plusklas.

3.4 Validiteit en betrouwbaarheid

Om de betrouwbaarheid en validiteit van mijn onderzoek vast te stellen heb ik mijzelf de volgende vragen gesteld:

Levert de meting na herhaling hetzelfde resultaat op? Bij observaties is dit denk ik een moeilijke vraag. Naast mijn eigen observaties zal ik ook gebruik maken van de observatielijsten die bij het SIDI-R protocol horen. Ook zal ik ervan uitgaan dat de gesprekken die ik met de leerkrachten, ouders en kinderen heb betrouwbaar zijn. Zijn de metingen nauwkeurig? Wanneer de gegevens in het computerprogramma zijn ingevoerd, zullen er grafieken uitkomen die de precieze scores zullen aangeven van de ingevulde observatielijsten.

De meting van het doortoetsen geeft een beeld van op welk niveau de kinderen zijn. Ook de gegevens van de CITO toetsen worden in de computer ingevoerd. Hieruit zal ook een grafiek komen over de ontwikkeling van het kind. De lijnen die eruit voortkomen, lijken een voorspellende waarde te hebben. Deze voorspelbaarheid valt echter buiten de scope bij dit onderzoek.

3.5 Ethische verantwoording

Om ethische problemen te voorkomen zal ik in mijn onderzoek zorgvuldig met de resultaten van de observaties, toetsgegevens van het CITO en de gesprekken met leerkrachten, kinderen en ouders omgaan. Ik zal in mijn onderzoek de anonimiteit van de betrokkenen waarborgen. Ik vraag aan de ouders leerkrachten en directie toestemming om dit onderzoek te mogen doen. Belanghebbenden kunnen mijn onderzoek te allen tijde inzien. Ik probeer de betrokkenen zo min mogelijk te belasten door duidelijke communicatie. Voor de ouders organiseer ik een ouderavond waarin ik vertel over de plusklas en het belang van compacting en verrijking.

Voor mijn collega's organiseer ik een vergadering waarin ik vertel over de plusklas, het doortoetsen van de kinderen, de observatielijsten van het SIDI R protocol en het programma dat ik heb gemaakt voor compacting en verrijking in de klas. De leerkrachten moeten de kinderen doortoetsen en een observatielijst invullen. Dat is veel werk. De tussentijdse evaluatie van de plusklas en van het werken met het schema van compacting en verrijking zullen gedaan worden aan de hand van open vragen. Hierin kunnen mijn collega's ook aangegeven wat ze anders zouden willen en wat ze nodig hebben.

Hoofdstuk 4 Data analyse en resultaten

In dit hoofdstuk geef ik antwoord op mijn onderzoeksvragen en mijn deelvragen. Per onderzoeksvraag zal ik antwoord geven op wat ik gevonden heb in mijn praktijkonderzoek en wat ik gevonden heb in de literatuur.

Ik zal in dit hoofdstuk vooral ingaan op deelvraag 2 en 3. Ik richt mij vooral op wat ik met de kinderen gedaan heb en wat het effect hiervan geweest is. Ik gebruik de theorie die ik in hoofdstuk 2 geschreven heb voor het uitvoeren van mijn onderzoek. Deelvraag 1 en de daarbij behorende subvragen heb ik in hoofdstuk 2 besproken. Bij iedere deelvraag die ik bespreek zal ik een koppeling maken tussen praktijk en theorie.

Onderzoeksvraag en deelvragen

“Hoe kan ik hoogbegaafde kinderen motiveren en stimuleren om zich te ontplooien en hun capaciteiten optimaal te benutten”.

Door begaafde kinderen goede leerstijlen aan te bieden denk ik dat ik deze kinderen kan stimuleren en motiveren om complexere opdrachten te maken.

4.1 Deelvraag 1 Wanneer ben je hoogbegaafd?

4.1.1 De theorie en de kenmerken van hoogbegaafde kinderen.

In 1978 gaf Renzulli een definitie aan hoogbegaafdheid: “Begaafdheid is de interactie tussen drie aanlegfactoren: een bovengemiddelde intelligentie, hoge taakgerichtheid en een hoog niveau van creativiteit. Deze definitie is van groot belang geworden voor het onderwijs. In 1995 voegde Mönks aan dit model drie componenten toe: de school, het gezin en vrienden. Wanneer een hoogbegaafd kind op school niet uitgedaagd wordt om de drie aanlegfactoren van Renzulli te ontwikkelen, kan gedemotiveerd raken, faalangst ontwikkelen en onderpresteren. Het gezin speelt ook een grote rol. Kinderen hebben begeleiding nodig van hun naaste omgeving. Vrienden hebben een belangrijke rol. Ieder mens heeft ontwikkelingsgelijken nodig om zich te ontwikkelen (zie hoofdstuk 2).

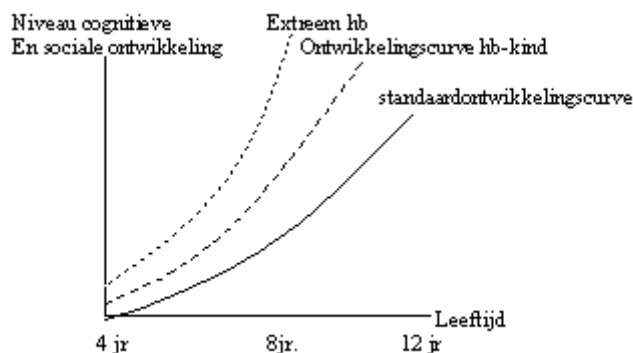
De leerkrachten hebben voor de kinderen die in aanmerking kwamen voor de plusklas een SIDI-R observatielijst ingevuld. In deze lijst staan kenmerken die ik in de literatuur gevonden heb (zie hoofdstuk 2). Deze kenmerken zijn ook van toepassing op de begaafde kinderen bij ons op school. De gegevens uit de observatielijst zijn in een computerprogramma ingevoerd. Dit programma geeft aan in hoeverre de kenmerken aanwezig zijn. In bijlage 2 zit een voorbeeld van een observatielijst en van een ingevulde grafiek.

4.2 Deelvraag 2 Hoe leren hoogbegaafde kinderen?

4.2.1 Welke werk-en leerstrategieën hebben hoogbegaafde kinderen?

De ontwikkeling van hoogbegaafde kinderen loopt anders dan van 'normaal begaafde' kinderen. De ontwikkeling van een hoogbegaafd begint op een hoger cognitief en sociaal emotioneel niveau, maar verloopt ook sneller in een stijgende lijn (Brunia, 1999).

In de onderstaande grafiek heeft Brunia geprobeerd dit weer te geven. Hierin is te zien dat hoogbegaafde kinderen al op een hoger niveau instromen op school. Ook is te zien dat de ontwikkeling met een sneller stijgende lijn verloopt.

Figuur 3 Ontwikkelingcurve van kinderen in de basisschoollleeftijd (Brunia, 1999)

Hoogbegaafde kinderen onderscheiden zich van andere kinderen. Er zijn verschillende factoren die een rol daarbij spelen (Brunia, Onderpresteren en leerstrategieën, 2000):

- * Hoogbegaafde kinderen observeren analytisch. Ze observeren op basis van verschillen. Nieuwe informatie wordt gecategoriseerd en in het geheugen opgeslagen op basis van de verschillen tussen nieuwe en bestaande informatie.
- * Hoogbegaafde kinderen zijn sterk visueel ingesteld.
- * Hoogbegaafde kinderen leren associatief. Zij onthouden en verwerken gegevens in relatie tot reeds aanwezige kennis. Feiten hebben betekenis in samenhang met andere feiten.
- * Sommige hoogbegaafde leerlingen leren via 'top-down' leren. De leerling denkt vanuit het geheel naar de delen en hij moet dus een overzicht hebben van het geheel voordat hij de losse onderdelen voor zichzelf een plaats kan geven.

4.2.2 Hoe zijn de denkprocessen van hoogbegaafde kinderen?

Ik ben van mening dat kinderen die over de in hoofdstuk 2 genoemde leereigenschappen beschikken, anders naar de wereld kijken dan normaal begaafde kinderen. Op de internetsite van Pharos, oudervereniging van en voor ouders van hoogbegaafde kinderen, is er aandacht voor het 'anders denken' van hoogbegaafde kinderen. Hier een kort overzicht van denkniveaus en hoe deze voor hoogbegaafde kinderen anders zijn:

Concreet denken kenmerkt het denken in eerste levensjaren van een kind.

Hoogbegaafde kinderen ontwikkelen daarna sneller dan leeftijdsgenoten het vermogen om *abstract te denken*, ook komen zij tot een hoger niveau.

Hoogbegaafde kinderen hebben veel kennis, leggen gemakkelijk verbanden tussen nieuwe en al aanwezige kennis en passen verschillende denkmethoden toe, wat het *divergerend denken* sterk maakt. Het *convergent denken*, zorgt ervoor dat uiteindelijk de beste oplossing wordt gekozen. Door de beschikbaarheid van veel kennis en hoog ontwikkelde logica zijn zij *rationele denkers*. Het letterlijk nemen van taal, *semantiek*, is een bekende eigenschap, al kennen hoogbegaafden de dubbele betekenis van woorden vaak perfect.

Het aanvoelen van stemmingen, creativiteit, uitgebreide fantasie en gevoeligheid zorgen ervoor dat hoogbegaafde kinderen goed *intuïtief kunnen denken*.

Conceptueel denken, het uitwerken van concepten gaat hen ook goed af.

In het artikel van Ria Meijer en Maria Dekker(2001), worden de praktische gevolgen van het 'anders denken' van hoogbegaafde kinderen besproken. Hieronder heb ik de belangrijkste praktische gevolgen geselecteerd.

- Op jonge leeftijd vragen stellen met betrekking tot verbanden leggen, oorzaak/ gevolg relaties en controleren van eigen conclusies
- Het ter discussie stellen van regels
- Generaliseren van kennis van verschillende vakken
- Gebrekkig lezen van opdrachten, met als gevolg verkeerde uitwerking
- Van denkstrategie veranderen, door bewustzijn van eigen denkproces
- Veel vragen stellen om kennis optimaal te koppelen aan al aanwezige kennis
- Teleurgesteld door andere kinderen wanneer zij niet dezelfde meelevendheid in acht nemen (hoogbegaafde kinderen zijn minder egocentrisch)
- Communicatie met leeftijdgenoten is een probleem door het 'anders denken'

<http://www.pharosnl.nl/?hoogbegaafd-denkproc> (juni 2001)

Een ander opvallend kenmerk van het anders denken van hoogbegaafde kinderen is dat zij constant denken. Het kind denkt na over alles wat het waarneemt, wat er gebeurt en wat hem bezig houdt. Hij associeert veel. Het denken kan niet stoppen. Concentratieproblemen en een verstrooide indruk kunnen een mogelijk gevolg zijn. Wanneer een hoogbegaafd kind een interessante uitdaging krijgt, kan hij zich beter focussen dan wanneer zaken hem gemakkelijk afgaan (Wind en Feenstra, 2003).

Uit de interviews die ik met mijn collega's heb gehouden, kwamen deze punten uit de literatuur ook naar voren. Dit maakt het onderwijs voor hoogbegaafde kinderen ook moeilijk. De methodes zijn vooral gericht op het 'gemiddelde' kind. Een probleem waar vooral tegenaan gelopen wordt, is dat kinderen doen vaak alles uit hun hoofd doen. Op een gegeven moment gaan ze vast lopen, omdat de stof alleen maar meer wordt. Ze kunnen hierdoor niet meer alles uit hun hoofd doen.

Hoogbegaafde kinderen nemen alles in één keer in zich op. Dit kan jaren goed gaan. Ze creëren een bepaald verwachtingspatroon van zichzelf. Ze leggen de lat hoog voor zichzelf. Op een gegeven moment lopen ze er tegenaan dat het niet meer lukt. Met alle gevolgen van dien, zoals het ontwikkelen van faalangst, gedemotiveerd raken of onderpresteren.

Ook ervaren mijn collega's soms een gebrek aan motivatie, maar soms zijn deze kinderen ook echte sponsen en willen ze alles weten. Het is soms moeilijk om deze

kinderen te motiveren om complexere opdrachten te laten maken. Of soms, om ze überhaupt aan het werk te krijgen.

Ik heb bijvoorbeeld soms met kinderen een compromis moeten sluiten. Als er weerstand was kon ik ze gemotiveerd krijgen door ze in het leerproces te betrekken. Wat wil het kind? Hoe kunnen we samen tot een oplossing komen? Dit doe ik dan in overleg met het kind. Door het zo op deze manier te doen, is het mij altijd gelukt om de kinderen gemotiveerd te krijgen om te werken.

Wanneer kinderen het 'eng' vonden om complexere opdrachten aan te gaan, heb ik ze op weg geholpen. Veel van deze kinderen hebben weinig zelfvertrouwen. Ze zijn bang dat ze het fout doen en dat willen ze niet. Maar door daar voor open te staan, ze op weg te helpen, samen te werken, krijgen ze steeds meer zelfvertrouwen. Op een gegeven moment zijn de kinderen over een drempel heen en vinden ze het zelfs leuk om complexere opdrachten te krijgen.

4.2.3 Welke verwachtingen hebben hoogbegaafde kinderen van mijn school?

Deze vraag beantwoord ik met behulp van de leerlingvragenlijst (Kuipers, 2005) (bijlage 2). Hieruit kwam vooral naar voren dat de kinderen graag meer willen weten over de wereld. Ze zijn vooral geïntereiseerd in geschiedenis, aardrijkskunde, het leren van een andere taal en wiskunde. Tevens is te zien dat de kinderen over het algemeen tevreden zijn met wat ze op school leren. Over het algemeen hebben ze het erg naar hun zin op school.

De informatie die uit de vragenlijst naar voren kwam, heb ik gebruikt voor de invulling van de plusklas.

4.3 Deelvraag 3 Hoe kan ik aansluiten op de onderwijs behoeften van hoogbegaafde kinderen?

4.3.1 Compacting en verrijking

Compacting en verrijking zijn onlosmakelijk met elkaar verbonden. Ik heb met behulp van de richtlijnen voor compacting en verrijkingsonderwijs (van Gerven, 2009) voor de kinderen een weekprogramma (bijlage 3) samengesteld voor rekenen, taal, spelling en begrijpend lezen. Ik heb dit programma aan ze voorgelegd en gevraagd of ze dit leuk en nuttig vonden om te gaan doen. Bijna alle kinderen waren enthousiast. Degenen die niet enthousiast waren, gaven aan dat ze het eng vonden. Het wijkt af van het gewone programma. Het is nieuw. Door er hier met ze over te praten en ze het laten proberen, is het toch gelukt om hier mee aan de slag te gaan. Tussentijdse evaluaties laten zien dat de kinderen het over het algemeen erg fijn vinden om zo te werken. Ze vinden het leuk om moeilijke dingen te doen. Maar ze vinden het ook erg fijn dat ze gewoon in de klas kunnen blijven. Ze kunnen tijdens het rekenen, taal, spelling en begrijpend lezen gewoon met de rest van de klas meedoen. Alleen hun verwerking van de opdrachten is anders.

Soms is er wel eens wat weerstand omdat het niet allemaal in één keer gaat zoals zij willen dat het gaat. Sommige kinderen lopen hier tegenaan en voelen zich dan even niet zo fijn. Maar door er over te praten, en het voordoen van de stappen die je moet nemen om tot een oplossing te komen, vragen te stellen die ze helpen de juiste richting te kiezen, kan je deze kinderen al een heel eind opweg helpen. Het opweg helpen gaat over het algemeen heel erg goed. Vooral als ze het resultaat zien, krijgen ze weer zelfvertrouwen.

Uit de resultaten van de methodetoetsen en van het CITO blijkt dat de kinderen nog steeds even goed presteren. Ze blijven op hetzelfde niveau, of zelfs nog hoger.

Uit de interviews met de leerkrachten blijkt, dat zij het erg fijn vinden om zo te werken. Ze moesten er eerst wel aan wennen. Het vraagt een andere organisatie.

Ook was er in het begin angst dat de toetsresultaten minder goed zouden zijn. Maar nu blijkt dat dit niet het geval is, hebben ze er vertrouwen in.

De methode toetsen geeft ze ook een houvast. Doordat deze resultaten goed blijven, durven ze het ook meer aan om op deze manier te werken.

4.3.2 De plusklas

Het doel van de plusklas bij ons op school is:

1. Uitdagende lesstof buiten het reguliere lespakket.
2. Experimenten met verschillende materialen.
3. Samenwerken met kinderen van een zelfde denkniveau.
4. Ondersteuning op sociaal en emotioneel gebied.

Met behulp van de leerlingvragenlijst heb ik het onderwijs in de plusklas kunnen samenstellen. Ik heb, samen met de intern begeleider voor de volgende vakken gekozen:

- * Leren leren.
- * Somplextra.
- * Spaans.
- * Werken aan een project 'maak je eigen eiland'.

Leren leren

Uit de gesprekken die ik met de ouders van deze kinderen en de leerkrachten heb gehad, kwam de zorg naar voren van het leren leren. Ouders zijn bang dat hun kinderen in het voortgezet onderwijs op enig moment vast lopen wanneer de te leren stof meer en moeilijker wordt.

Ik ben hiermee aan de slag gegaan en heb op het internet een boekje gevonden waarin deze problematiek op verschillende manieren wordt aangepakt. Zo heb ik de kinderen kennis laten maken met verschillende manieren van hoe je een tekst kan leren. Zo is het mindmappen, het maken van studiekaarten, het markeren en inhoudsvragen en samenvattingen maken aan de orde geweest. Ook hebben we een aantal lessen besteedt aan het stampen van woorden en feiten en het maken van ezelsbruggetjes. Door op deze verschillende manieren te werk te gaan worden de kinderen zich bewust van hoe ze een tekst kunnen leren. Ze hebben verschillende manieren geleerd. Op de vraag: welke manier vind je het prettigst?, kreeg ik verschillende antwoorden.

Er is dus geen eenduidige altijd geldende manier die door alle leerlingen als het “prettigst” wordt ervaren. Het blijkt dat voor ieder kind een andere manier als het prettigst wordt ervaren. Wel kan ik zeggen dat een grote groep van deze kinderen het maken van een mindmap en het markeren het fijnst vond om een tekst te moeten leren.

Dus kijkend naar mijn onderzoeksvraag kan ik zeggen dat dit onderdeel van de plusklas bijdraagt aan de onderwijsbehoefte van de kinderen.

Door ze verschillende leertechnieken aan te bieden, kunnen ze voor zichzelf uitzoeken welke manier voor hen fijn is om toe te passen bij het leren van huiswerk.

Somplextra

Dit is een methode voor (hoog)begaafde kinderen op het gebied van rekenen en wiskunde. In de onderwerpen die aan bod komen, komen wiskunde, kunst en computergebruik samen. De wiskundige onderwerpen kunnen een inspiratiebron zijn voor het creëren van kunst. De beeldende kunst kan wiskundige begrippen transparant maken. Via de computer kun je wiskundige problemen uitzoeken en kunst maken. De computer en de kunstafbeeldingen dagen de creativiteit uit en bevorderen de motivatie (Surplus). Ook prikkelt het de nieuwsgierigheid naar de achterliggende wiskundige wereld en kan de stap gemaakt worden naar de abstracties. Abstracties zijn belangrijk bij wiskunde, bij kunst en bij computergebruik. De inhoud is complex en doet een groot beroep op de creativiteit van de leerling. De leerling moet zich er in vastbijten. De leerlingen maken wiskunst. Somplextra bestaat uit acht projecten op drie niveaus.

De kinderen vinden dit erg leuk om te doen. Ze worden uitgedaagd tot het vinden van oplossingen voor complexere opdrachten. Uit gesprekken met de kinderen komt naar voren dat ze dit onderdeel van de plusklas het leukst vinden, ‘het is lekker moeilijk en dat vinden we leuk!’.

Spaans

Uit de leerlingvragenlijst kwam naar voren dat de kinderen graag een andere taal zouden willen leren. De intern begeleider en ik hebben ervoor gekozen om Spaans te doen. In het voortgezet onderwijs krijgen ze Engels, Duits, Frans en soms Latijn en Grieks. We wilden deze kinderen deze talen niet aanbieden omdat ze dan in het voortgezet onderwijs een voorsprong zouden hebben. Wij vonden dat ze die talen in het voortgezet onderwijs moeten leren.

Spaans is een moeilijke taal. Dit ervaren de kinderen ook. Ze vinden het leuk, maar ook erg ingewikkeld. Ik merk dat de oudere kinderen het sneller oppakken.

De jongere kinderen hebben er meer moeite mee. Maar ze zetten wel door. Doordat de kinderen gemengd in een groep zitten, motiveert dit.

De kinderen helpen elkaar. De oudere kinderen helpen de jongere, maar ook leuk om te zien is dat de jongere kinderen ook de oudere kinderen helpen. Ze maken samen opdrachten en hebben kleine gesprekjes in het Spaans.

Project 'maak je eigen eiland'

Met behulp van de leerlingvragenlijst Kuipers, J. (2005) heb ik samen met de intern begeleider het project ontwikkelend. Het doel van dit zelfontwikkelde project is:

- Samenwerking met andere kinderen die hun denkniveau kunnen volgen en daarop adequate reacties kunnen geven;

Daarnaast is het voor deze kinderen van belang, dat zij in een veilige omgeving ervaring kunnen opdoen met:

- Het feit dat taken meer tijd kunnen vragen dan zij gewend zijn (concentratiespanne vergroten).
- Het plannen en structureren van taken Er zal ook een tijdpad uitgezet moeten worden.
- Het feit dat er meerdere oplossingen mogelijk zijn en er over gediscussieerd kan worden.
- Fouten die gemaakt mogen worden en dat het niet erg is.
- Samenwerken met andere kinderen en de moeilijkheden, die erbij horen, leren uitpraten en oplossingen bedenken.

Dit project is een heel groot project geweest. De kinderen zijn in groepen verdeeld, jong en oud door elkaar. Ik heb de kinderen een opzetje gegeven (bijlage 4) waar ze aan moesten denken bij het ontwerpen van het eigen eiland. De kinderen hebben een werkstuk gemaakt en het eiland hebben ze daadwerkelijk gebouwd. Aan het eind van het project hebben de kinderen een presentatie gegeven voor de andere kinderen op school, maar ook voor hun eigen ouders.

Dit project is een groot succes geweest. Ik ben dan ook erg trots op de kinderen!

Hoofdstuk 5 Conclusie en aanbevelingen

In dit hoofdstuk kom ik tot de conclusies door de resultaten van het literatuur en praktijkonderzoek met elkaar te vergelijken. Daarmee kan ik de onderzoeksvraag beantwoorden *“Hoe kan ik hoogbegaafde kinderen motiveren en stimuleren om zich te ontplooien en hun capaciteiten optimaal te benutten”*, en komen tot aanbevelingen voor onze school. In paragraaf 5.1 komen de deelvragen in deze volgorde aan bod:

1. Wanneer ben je hoogbegaafd?

1.1 De theorie.

1.2 Kenmerken van hoogbegaafde kinderen.

2. Hoe leren hoogbegaafde kinderen?

2.1 Werk-en leerstrategieën van hoogbegaafde kinderen.

2.2 Denkprocessen van hoogbegaafde kinderen.

2.3 Verwachtingen die hoogbegaafde kinderen van onze school hebben.

3. Hoe kan ik aansluiten op de onderwijsbehoeften van hoogbegaafde kinderen?

3.1 Compacting van de leerstof.

3.2 Verrijkingsonderwijs.

3.3 De plusklas.

3.4 Het TASC-Model

In paragraaf 5.2 zal ik komen tot een eindconclusie en mijn aanbevelingen beschrijven.

5.1 Conclusies van de deelvragen

Deelvraag 1

Wanneer ben je hoogbegaafd?

Uit de literatuur (Hoofdstuk 2) blijkt dat hoogbegaafdheid niet alleen een hoge intelligentie ($IQ > 130$) betekent. De mate waarin iemand hoogbegaafd is, wordt bepaald door een aantal factoren. Volgens Renzulli, zijn er drie kernfactoren van belang: motivatie, creativiteit en buitengewone capaciteiten. In 1995 voegde Mönks er nog drie omgevingsfactoren aan toe. Wie niet uitgedaagd wordt (school), altijd opdrachten krijgt die te gemakkelijk zijn, zich nooit hoeft in te spannen, ontwikkelt geen goede werk- en leerstrategieën en loopt het risico steeds verder gedemotiveerd te raken.

Het gezin en vrienden spelen ook een grote rol in de ontwikkeling van hoogbegaafden.

Hoogbegaafde kinderen hebben een aantal leereigenschappen. Hoogbegaafde kinderen beschikken over verder ontwikkelende algemene taalvaardigheden dan gemiddelde kinderen. Ze hebben een groot vermogen tot logisch redeneren en ze hebben een hoog niveau van abstract kunnen denken. Succesvolle begaafde kinderen beschikken over meer metacognitieve vaardigheden dan gemiddelde kinderen (Kuipers, 2010).

Begaafde kinderen wordt een hoge mate van nieuwsgierigheid en vooral ook leergierigheid toegeschreven. In het verlengde van de motivatie ligt de concentratie. Daarbij gaat het om vier aspecten (Tannenbaum, 1992)¹⁸:

- * In de eerste plaats is er een prikkel nodig om belangstelling te wekken. Begaafde kinderen lijken meer alert te zijn dan minder begaafde kinderen.
- * Het tweede aspect is het richten van aandacht op een activiteit.
- * De derde factor is de concentratieboog. Als de activiteit het kind boeit, zal het langer en intensiever geconcentreerd zijn dan wanneer de taak weinig uitdaging vergt.

¹⁸ V. Gerven, 2009: Handboek hoogbegaafdheid blz. 17

* Het vierde aspect, de selectieve aandacht. Begaafde kinderen lijken beter dan gemiddeld begaafde kinderen in staat om op basis van selectieve aandacht hun concentratie voor een uitdagende taak vast te houden.

Van begaafde kinderen wordt veelal gesteld dat ze perfectionistisch zijn.

Er is geen onderzoek dat het daadwerkelijk hard maakt dat begaafde kinderen sociaal minder vaardig zijn dan gemiddeld begaafde kinderen.

Wel is het zo dat begaafde kinderen eerder het risico lopen sociale problemen ontwikkelen. Dat risico wordt niet zozeer veroorzaakt omdat hun eigen ontwikkeling achterblijft bij het gemiddelde als wel door situaties waarin communicatieproblemen met leeftijdsgenootjes leiden tot meer sociaal teruggetrokken gedrag van het begaafde kind.

Deelvraag 2

Hoe leren hoogbegaafde kinderen?

Welke werk- en leerstrategieën hebben hoogbegaafde kinderen?

De ontwikkeling van hoogbegaafde kinderen verloopt anders dan die van normaal begaafde kinderen. De ontwikkeling van een hoogbegaafd begint op een hoger cognitief en sociaal emotioneel niveau, maar verloopt ook sneller in een stijgende lijn (hoofdstuk 4). Hoogbegaafde kinderen onderscheiden zich op de volgende punten met normaal intelligente kinderen (Brunia, 2000):

- * Hoogbegaafde kinderen observeren analytisch.
- * Hoogbegaafde kinderen zijn sterk visueel ingesteld.
- * Hoogbegaafde kinderen leren associatief.
- * Sommige hoogbegaafde leerlingen leren via 'top-down' leren.

Hoe zijn de denkprocessen van hoogbegaafde kinderen?

Uit de literatuur blijkt dat een duidelijk kenmerk van hoogbegaafde kinderen is, dat ze anders denken (hoofdstuk 4).

Hier moet in de klas rekening mee gehouden worden. Als de leerkracht hiervan op de hoogte is, zal hij het denken en het leerproces van de leerling beter begrijpen.

Lesstof kan beter en sneller opgenomen worden als het aansluit bij het denken van de leerling. In hoofdstuk 4 heb ik een aantal praktische gevolgen van het anders denken beschreven. De meest opvallende gevolgen heb ik beschreven:

- Op jonge leeftijd vragen stellen met betrekking tot verbanden leggen, oorzaak/ gevolg relaties en controleren van eigen conclusies
- Het ter discussie stellen van regels
- Generaliseren van kennis van verschillende vakken
- Gebrekkig lezen van opdrachten, met als gevolg verkeerde uitwerking
- Van denkstrategie veranderen, door bewustzijn van eigen denkproces
- Veel vragen stellen om kennis optimaal te koppelen aan al aanwezige kennis
- Teleurgesteld door andere kinderen wanneer zij niet dezelfde meelevendheid in acht nemen (hoogbegaafde kinderen zijn minder egocentrisch)
- Communicatie met leeftijdgenoten is een probleem door het 'anders denken'

<http://www.pharosnl.nl/?hoogbegaafd-denkproc> (juni 2001)

Uit de interviews met de leerkrachten wordt het anders denken van hoogbegaafde kinderen herkend. Dit maakt het onderwijs aan hoogbegaafde kinderen moeilijk. De methodes die bij ons op school worden gebruikt, gaan uit van het gemiddelde kind. Het vraagt dus aanpassing van de organisatie van het onderwijs om goed met hoogbegaafde kinderen om te gaan.

Welke verwachtingen hebben hoogbegaafde kinderen van mijn school?

De hoogbegaafde kinderen bij ons op school willen vooral graag meer weten over de wereld. Uit de leerlingvragenlijst (Kuipers, SIDI-R protocol, 2005) blijkt dat de kinderen meer willen leren over aardrijkskunde, geschiedenis en culturen. Daarnaast willen zij een andere taal leren.

Verder blijkt uit de leerlingvragenlijst dat de kinderen zich over het algemeen 'gelukkig' voelen bij ons op school. Ze vinden dat ze veel leren.

De informatie die ik uit deze vragenlijst heb gekregen, heb ik gebruikt voor de invulling van de plusklas.

Deelvraag 3

Hoe kan ik aansluiten op de onderwijs behoeften van hoogbegaafde kinderen?

Uit de literatuur (Hoofdstuk 2) blijkt dat school een belangrijke factor is in de omgeving van hoogbegaafde kinderen. Door een kind op zijn niveau aan te spreken (door compacting, verrijking en een plusklas) kan worden voorkomen dat een hoogbegaafde leerling gedemotiveerd raakt. In de literatuur staat verder dat het leren en aandacht voor basisvaardigheden om een doel te bereiken, extra aandacht behoeven.

In de klas dient de leerkracht te werken aan een algemene positieve houding ten aanzien van hoogbegaafdheid. Veiligheid is nodig voor de hoogbegaafde leerling om zichzelf te kunnen zijn. Dat is weer een voorwaarde voor het ontwikkelen van het talent, de hoge intelligentie. Verder moet de leerkracht kennis hebben van hoogbegaafdheid, om de leerling beter te begrijpen en beter aan te sluiten op de onderwijsbehoefte van deze kinderen. Hoogbegaafde kinderen stellen hoge eisen aan zichzelf en anderen. Door teleurstellingen kan het kind echter een minder positief zelfbeeld gaan ontwikkelen. De begeleiding moet hierop aansluiten. Ik zal hier dan ook een aanbeveling over geven.

Uit de literatuur blijkt dat communicatie tussen school en ouders erg belangrijk is. Ook in mijn ervaring is communicatie tussen leerkracht en ouders erg belangrijk voor beide partijen. Ouders kunnen informatie over het functioneren van het kind thuis aandragen.

De leerkracht kan op zijn beurt de ouders vertellen over de ontwikkeling van het hoogbegaafde kind in vergelijking met zijn leeftijdgenoten, hetgeen voor ouders vaak moeilijker is te zien. Hiermee kan de leerstof beter afgestemd worden op cognitieve en sociaal- emotionele niveau van het hoogbegaafde kind. Uitwisseling van deze informatie is dus van groot belang.

Daarnaast moet de leerkracht bij een hoogbegaafd kind rekening houden met de mogelijk afwijkende denkstrategie en wijze waarop een leerling leert en probleemoplossend werkt. Veel oefenen en herhalen is voor een hoogbegaafd kind niet nodig. Wanneer het kind dit toch moet doen, kan het alle motivatie en interesse in de leerstof verliezen.

Terugkijkend op wat ik met de kinderen in de plusklas heb gedaan, en met het compacten en verrijken van het onderwijs kan ik de volgende dingen concluderen:

- De kinderen hebben leren samenwerken. Ze hebben geleerd om te geven en te nemen. Het is niet altijd zo dat de mening van een kind “wet” is. Er zijn anderen waarmee je rekening moet houden. Anderen die het misschien wel net even beter weten dan jij. Op dit gebied hebben er botsingen plaats gevonden. Sommige kinderen hadden zo’n sterke mening over een onderwerp, dat ze die aan een ander “op wilden dringen”, het andere kind was het daar niet mee eens, en zei dit. Deze botsingen hebben we kunnen oplossen door naar elkaars verhaal te luisteren. We hebben een middenweg als oplossing kunnen vinden, waarin allebei de kinderen zich in konden vinden.
- De kinderen hebben geleerd zelfstandig te werken. Tijdens het project “ontwerp je eigen eiland”, kwam dit helemaal naar voren. Ik heb de kinderen een opzet gegeven waar ze aan moeten denken bij het maken van het eiland. Daarbij heb ik gezegd: “Ga maar aan de slag, je bent vrij in het zoeken van informatie”. Dit ging niet altijd even gemakkelijk. Ik heb boeken (aardrijkskunde boeken, geschiedenis boeken en biologie boeken) aangereikt. Ook konden de kinderen gebruik maken van het internet. Het leuke was dat de kinderen thuis ook aan de slag gingen en zelf met informatie kwamen van internet of van boeken uit de bibliotheek.
- Ook hebben de kinderen geleerd dat ze wel eens vast kunnen lopen. Soms gaat het even niet zoals ze willen, en hoe ze het misschien gewend zijn dat het gaat. Dit heeft wel eens frustratie gegeven. Maar door te praten, luisteren naar hoe andere groepjes de zaken hebben aangepakt, werden de kinderen weer geïnspireerd en konden ze weer verder.

Wanneer ik kijk naar hoe ik de plusklas en het compacten en verrijken van de leerstof heb vormgegeven, kan ik zeggen dat ik tegemoet ben gekomen aan de onderwijsbehoeften van de hoogbegaafde kinderen.

5.2 Conclusie

Onderzoeksvraag:

“Hoe kan ik hoogbegaafde kinderen motiveren en stimuleren om zich te ontplooien en hun capaciteiten optimaal te benutten”

- Hoogbegaafde kinderen in het basisonderwijs lopen het risico om gedemotiveerd te raken op school als zij niet op hun niveau worden aangesproken. Door compacting, verrijking van het leerstofaanbod kan dit worden voorkomen.
- Ook naar een plusklas gaan, samen met ontwikkelingsgelijken, draagt bij aan een beter welbevinden.
- Door opgedane kennis uit de literatuur voor mijn onderzoek over hoogbegaafdheid, kan ik het hoogbegaafde kind beter begrijpen en beter aansluiten op de onderwijsbehoefte van deze kinderen.
- De communicatie tussen school en ouders is erg belangrijk. Ouders kunnen informatie aandragen over het functioneren van het kind thuis, leerkrachten kunnen de ontwikkeling beter vergelijken met leeftijdgenoten.
- In de klas moet je als leerkracht werken aan een algemene positieve houding ten aanzien van hoogbegaafdheid. Veiligheid is nodig voor het hoogbegaafde kind om zichzelf te kunnen zijn. Dat is weer een voorwaarde voor het ontwikkelen van het talent, de hoge intelligentie.
- Het leren leren en aandacht voor basisvaardigheden om een doel te bereiken, behoeven bij deze leerlingen extra aandacht om onderpresteren, demotivatie en faalangst te voorkomen.

5.3 Aanbevelingen

Doelstelling van het onderzoek is:

Ik wil weten hoe ik hoogbegaafde kinderen kan motiveren en stimuleren zodat ze hun capaciteiten optimaal kunnen benutten. Ik wil hierbij de hoogbegaafde kinderen op onze school kunnen begeleiden. Ook wil ik doormiddel van kennisoverdracht mijn collega's begeleiden, zodat deze specifieke groep kinderen beter ondersteund kunnen worden.

In de visie van de school staat omschreven dat wij tegemoet willen komen aan de mogelijkheden en capaciteiten van alle leerlingen. Deze visie sluit ook aan op de onderwijs behoeften van hoogbegaafde kinderen.

Gedurende het schooljaar en mijn onderzoek kan ik, maar ook de school, steeds beter aansluiten op deze specifieke onderwijs behoeften.

Aanbeveling 1

Het compacten en verrijken wordt door zowel de kinderen als de leerkrachten als prettig en nuttig ervaren. Gezien de resultaten is het aanbevolen om dit te continueren.

Aanbeveling 2

De plusklas draagt bij aan het welbevinden en betere leerresultaten van de kinderen. Gezien het resultaat is het aanbevolen om dit te continueren.

Aanbeveling 3

Communicatie met ouders is zeer belangrijk. Zo wordt de omgang met het kind beter op elkaar afgestemd.

Aanbeveling 4

Wat ik zou willen aanbevelen is om meer aandacht te schenken aan kennisoverdracht aan het team van mijn school. Bijvoorbeeld door voorlichting aan het hele team.

Deze informatieverstrekking moet dan voornamelijk de nadruk leggen op:

- Hoogbegaafdheid in het algemeen.
- Werk- en leerstrategieën.
- Het anders denken van hoogbegaafde kinderen.
- Kenmerken van onderpresteren.
- Sociaal- emotionele ontwikkeling van hoogbegaafde leerlingen.

In deze kennisoverdracht dient niet alleen de theorie rondom hoogbegaafdheid behandeld te worden. De houdingsaspecten van de leerkracht moeten ook daarin opgenomen worden. Net zoals kenmerken van de specifieke onderwijs behoefte van hoogbegaafde leerlingen.

Nu wordt er vaak wel tegemoet gekomen aan de capaciteiten van hoogbegaafde leerling, maar het accent moet ook komen te liggen op:

- Ondersteuning van sociaal-emotionele ontwikkeling van hoogbegaafde kinderen.
- Het vormgeven van een algemene houding ten aanzien van hoogbegaafdheid in de klas.
- Onderpresteren.
- Leren leren.
- Aanleren van basisvaardigheden om een doel te bereiken.

Aanbeveling 5

In mijn deelvraag 3 heb ik een subvraag over het TASC-model (Gerven, 2008) gemaakt. Ik zou het werken met het TASC-model komend schooljaar graag willen gaan toepassen in de plusklas. Dit model is namelijk zeer geschikt om toe te passen bij hoogbegaafde kinderen. Bijvoorbeeld het maken van een mindmap. Een mindmap komt tot stand door te brainstormen, vrij te associëren over een bepaald onderwerp en vervolgens in die ideeën structuur aan te brengen. Hoogbegaafde kinderen zijn veelal associatieve denkers en deze benadering helpt hen in dat denken structuur aan te brengen.

Hoogbegaafde kinderen kunnen enorm opgaan in hun eigen plannen en oplossingsstrategieën dat ze nauwelijks oog hebben voor de suggesties van andere kinderen. Binnen het TASC-model worden hoogbegaafde kinderen gestimuleerd niet alleen hun eigen plannen te uiten, maar ook aandacht te schenken aan de plannen van een ander. Doordat de groep reflecteert op alles wat aangedragen wordt, leert het hoogbegaafde kind dat hij niet de enige hoeft te zijn met de juiste oplossing.

Hoofdstuk 6 Evaluatie

Aan het eind gekomen van mijn afstudeeropdracht waarin hoogbegaafde kinderen op mijn school centraal stonden, wil ik kort terugblikken op het gehele traject. Het was een veelzijdig traject van ontwerpen, literatuurstudie, beschrijving van de theorie en het uitwerken van mijn praktijkdeel om uiteindelijk te komen tot het beantwoorden van mijn onderzoeksvraag. Het was daarnaast ook een traject van hard werken. Gevoelens van onmacht als het niet ging zoals ik wilde dat het ging, maar ook gevoelens van voldoening als ik een onderdeel had afgerond speelden mee. Nu, aan het einde kan ik zeggen dat ik vooral gevoelens van voldoening heb nu ik deze afstudeeropdracht heb afgerond. Ik heb veel geleerd en veel in praktijk kunnen bereiken wat mij dit voldane gevoel geeft.

Het was een traject waarin ik me volledig heb gericht op het hoogbegaafde kind. Ik heb me verdiept in de achtergrond, waardoor ik steeds meer begon te begrijpen van deze specifieke groep kinderen. Dit begrip leidde tot een enthousiast gevoel: als leerkracht, maar ook als RT-er heb ik de mogelijkheid gekregen om deze specifieke groep kinderen plezier in school te laten beleven. Een taak die ik dit afgelopen jaar heb mogen vervullen. Mijn taak is ook enorm verantwoordelijk geweest. Zie ik wel alles wat er in deze kinderen omgaat? Of zijn er dingen die ik mis?

Vorig schooljaar hebben we bij ons op school een start gemaakt met het begeleiden van kinderen die meer aankunnen. Verspreid door de school vonden er activiteiten plaats waarin deze kinderen extra uitdagend werk werd aangeboden. Aan het eind van het vorige schooljaar hebben de intern begeleider en ik het plan opgevat om een plusklas op te richten. Ik ben al erg lang geïnteresseerd in hoogbegaafdheid. Ik vond dit project dan ook erg leuk, en ik wilde het koppelen aan mijn afstudeeropdracht.

In mijn afstudeeropdracht hebben het theoriegedeelte en het praktijkgedeelte van het begin af aan naast elkaar gelopen. Ik ben direct met de praktijk begonnen. Ik kon hierdoor niet eerst mijn theoriegedeelte afronden en daarna met mijn praktijkgedeelte beginnen. Dit heeft op mij wel een extra druk gelegd. Ik was constant met twee dingen tegelijk bezig. Maar uiteindelijk is het goed gekomen!

Direct beginnen met zowel de literatuurstudie als het praktijkgedeelte is niet mijn leerstijl. Ik ben meer iemand die graag eerst de literatuurstudie doe, en dan pas het praktijkgedeelte. Door de omstandigheden was dit echter niet mogelijk.

Wanneer ik naar de cirkel van Kolb (Kolb, 1984) kijk, heb ik op deze manier wel alle vier de kwadranten doorlopen. Deze keer is het (gelukkig) goed verlopen. Maar ik denk dat ik een volgende keer eerst de literatuurstudie ga doen en dan pas het praktijkgedeelte.

De fase van het formuleren van een goede onderzoeksvraag en de daarbij behorende deelvragen vond ik het moeilijkste van dit hele traject. Mijn onderzoeksvraag heb ik vaak moeten aanpassen en bijstellen.

In aanvang wilde ik graag met de leerstijlen van Kolb (Kolb, 1984) aan de slag gaan. Ik wilde kijken welke leerstijlen hoogbegaafde kinderen hebben met behulp van de cirkel van Kolb. Vanuit die leerstijl wilde ik de kinderen de andere leerstijlen aanbieden. Kolb zegt immers dat als je iets goed wilt leren, je alle fases van de cirkel moet doorlopen. Ik wilde dit graag met de hoogbegaafde kinderen doen. Tijdens mijn onderzoek kwam ik er echter achter dat dit een heel lastig onderwerp is. Ik kon in de literatuur heel weinig vinden over Kolb en kinderen. Wat ik vond, was vooral van toepassing op adolescenten en volwassenen. Ik heb na lang zoeken wel een vragenlijst gevonden voor middelbare schoolkinderen. Deze heb ik de kinderen in mijn plusklas laten invullen. De resultaten waren vooral erg leuk en erg herkenbaar voor de kinderen zelf. Na dit gedaan te hebben wist ik eigenlijk niet zo goed hoe ik hiermee verder moest.

Na lang nadenken en praten met de leden van mijn onderzoeksgroepje en mijn begeleider, heb ik besloten om dit onderdeel los te laten. Ik kon er niet goed mee uit de voeten. Uiteindelijk heb ik mijn definitieve onderzoeksvraag kunnen formuleren.

De fase van literatuurstudie en beschrijving van de theorie heb ik ervaren als een traject dat veel energie kostte. Ik had op een gegeven moment zoveel literatuur dat ik door de bomen het bos niet meer zag. Ik ben op een gegeven moment rigoureuus gaan schrappen in de literatuur die ik gevonden had. Ik heb gekeken naar mijn deelvragen en mijzelf de vraag gesteld: 'Is dit relevant voor mijn onderzoek?' Dit heeft uiteindelijk goed geholpen. Ik heb een selectie gemaakt waarmee ik aan de slag ben gegaan. Ik heb geleerd wat hoogbegaafdheid is, welke kenmerken er zijn en welke leereigenschappen hoogbegaafde kinderen hebben. Hoe hoogbegaafde kinderen denken en wat de praktische gevolgen hiervan zijn vond ik erg bruikbaar en herkenbaar vanuit de praktijk. Ook heb ik in de literatuur geleerd hoe je kan aansluiten op de onderwijs behoefte van hoogbegaafde kinderen. Met het praktijkgedeelte van mijn onderzoek ben ik eigenlijk direct (te vroeg eigenlijk) begonnen. Doordat mijn theoriegedeelte naast mijn praktijkgedeelte liep, kon ik onmiddellijk wat ik in de literatuur gelezen had, toepassen in de praktijk. Ik kon derhalve ook direct bijstellen als bleek dat iets toch niet helemaal goed ging. In mijn onderzoek heb ik heel goed kunnen samenwerken met mijn collega's. Iedereen was bereid om mij te helpen. Ik heb hierdoor mijn praktijkgedeelte goed kunnen doen. Ook hebben de onderzoeksbijeenkomsten mij iedere keer weer geïnspireerd en gemotiveerd om verder te kunnen met mijn onderzoek.

Aan het einde van mijn onderzoek heb ik een aantal aanbevelingen kunnen doen. Ik ben blij dat ik dit heb kunnen doen. We kunnen het onderwijs op deze manier nog beter laten aansluiten op de behoeften van de hoogbegaafde kinderen bij ons op school.

Kijkend naar wat ik dit afgelopen jaar allemaal geleerd heb, wil ik komend jaar dit project verder uitbouwen. Ik wil mij gaan richten op onderpresteerders. Omdat ik mij het afgelopen jaar heb verdiept in de literatuur over hoogbegaafdheid en door mijn praktijkonderzoek, zijn er afgelopen jaar wel een aantal onderpresteerders komen "bovendrijven". Ik wil mij hierin komend schooljaar tijdens mijn studie intern begeleider verder gaan verdiepen.

Literatuurlijst

Brunia, R. (1999, mei 18). *HIQ*. Opgeroepen op mei 3, 2010, van HIQ: www.hiq.nl

Brunia, R. (2000, juni 21). *Onderpresteren en leerstrategieën*. Almere.

Kolb, D. (1984). *Experiential learning*.

Kuipers, J. (2010). *Hoogbegaafdheid. Beter omgaan met hoogbegaafde leerlingen. Van kennisoverdracht naar procesbegeleiding*. Opgeroepen op 2010, van <http://www.pulseprimaironderwijs.nl>: <http://www.pulseprimaironderwijs.nl>

Kuipers, J. (2005). *SIDI-R protocol*. Eduforce.

Dekker, R. M. (2001, juni). Opgehaald van www.pharos.nl: <http://www.pharosnl.nl/?hoogbegaafd-denkproc> (juni 2001)

SLO. (2010). Opgehaald van (Hoog)begaafde leerlingen in het basisonderwijs: www.infohoogbegaafd.nl/hbpo

Surplus, M. *somplextra*. MHR architecten in leren.

van Gerven, E. (2009). *Handboek hoogbegaafdheid*. Assen: Van Gorcum.

van Gerven, E. (2008, februari 15). *Werken volgens het TASC-model*. Opgehaald van www.slim-digitaal.nl

<http://www.rijksoverheid.nl/documenten-en-publicaties/rapporten/2005/10/14/hoogbegaafde-leerlingen-in-het-primair-en-voortgezet-onderwijs.html>

Bijlage 1

Kenmerkende leereigenschappen en gedragingen van begaafde kinderen (Gerven, 2007):

- * Is snel van begrip.
- * Kan grote denk- en leerstappen maken.
- * Kan verworven kennis goed toepassen.
- * Beschikt over een groot probleemoplossend vermogen.
- * Beschikt over een groot analyserend vermogen.
- * Beschikt over een goed geheugen.
- * Toont een brede algemene interesse.
- * Is een doorvrager.
- * Is een scherp waarnemer.
- * Is verbaal vaardiger dan leeftijdsgenoten.
- * Valt op door een origineel gevoel van humor.
- * Toont creatief denkvermogen.
- * Denkt buiten de reguliere kaders.
- * Wekt de indruk geestelijk vroegrijp te zijn.
- * Zoekt uitdagingen.
- * Toont een groot doorzettingsvermogen wanneer het uitgedaagd wordt.
- * Kan zich sterk concentreren wanneer de activiteit aansluit bij interessegebieden.
- * Is perfectionistisch ingesteld.
- * Is in staat tot zelfreflectie.
- * Heeft een grote behoefte aan autonomie.
- * Accepteert regels en tradities niet klakkeloos maar bevraagt deze.
- * Zoekt ontwikkelingsgelijken in oudere kinderen.

Bijlage 2

Leerlingvragenlijst (Kuipers, 2005)

Deze lijst geeft een uitslag van de ingevulde leerlingvragenlijst. 33 leerlingen hebben deze lijst ingevuld.

Mee eens E
Beetje mee eens BE
Mee oneens O

	E	BE	O
Ik ga met plezier naar school	13	17	3
Ik vind dat ik op school veel leer	24	8	1
Ik vind dat ik goed mijn best doe	25	7	1
Ik kan goed zelfstandig werken	20	13	0
Ik kan het werk maken zonder uitleg van de juf/meester	14	18	1
Ik denk dat ik een van de beste leerlingen van de groep ben	13	15	5
Ik ben vaak eerder klaar met mijn werk	18	12	3

Ik verveel me bij:	E	BE	O
Rekenen	5	8	20
Taal	11	10	12
Spelling	7	11	15
Aardrijkskunde	10	10	13
Geschiedenis	7	11	15
Biologie	8	13	12
Verkeer	10	14	9

	E	BE	O
Ik leer heel gemakkelijk en ik kan goed onthouden	19	14	0
Ik vind het oplossen van ingewikkelde problemen leuk	22	10	1
Ik heb vaak originele ideeën	7	20	6
Ik doe mijn best om geen fouten te maken	32	1	0
Wanneer ik toch een fout maak, vind ik dat erg	3	17	13
Ik ben zenuwachtig als ik een spreekbeurt moet houden	12	15	6
Ik ben zenuwachtig als ik een proefwerk moet maken	2	13	18
Ik heb vrienden/vriendinnen in de groep	30	3	0
Mijn groepsgenoten begrijpen meestal wat ik bedoel	18	14	1
Ik wordt vaak gepest of geplaagd	0	4	29

Open vragen

Mijn hobby's zijn:

Buiten spelen, computeren, turnen, volleybal, zwemmen, waterpolo, knutselen, atletiek, zeilen, golfen, voetbal, honkbal, hockey, tennis, lezen, bouwen, gitaar, dwarsfluit, dansen, judo, viool.

Op school wil ik graag meer leren over:

Universum, lezen, woordenschat, aardrijkskunde, geschiedenis, scheikunde, natuurkunde, biologie, talen, andere landen, computers, wiskunde, elektriciteit, cultuur, kunst.

Bijlage 3

Weekschema voor het werken met de begaafde leerlingen in de klas.

Alle kinderen die aan de Plusklas deelnemen, werken op de volgende wijze aan de taken in de klas. Deze wijze van werken geldt ook voor de kinderen die in een bepaald vak uitblinken.

REKENEN

De kinderen gaan, voordat ze de toets maken aan de slag met de routeboekjes van het SLO. Wanneer ze de boekjes doorgewerkt hebben, mogen ze de toets maken.

Maandag Werken aan de plustaken uit het methode boek.

Dinsdag Werken uit de map van somplex iedere leerling heeft een eigen boekje gemaakt door de leerkracht.

Woensdag Met de klas mee werken aan de project taken.

Donderdag Werken uit de plusboeken en of reKentoppers voor rekenen

Vrijdag Werken uit Bolleboos met vooruit kaarten, 'Kien' computer programma en andere rekenopdrachten pakket samenstellen in overleg met IB

TAALONDERWIJS

Maandag De toetslesjes uit de methode en de extra opdrachten uit de methode geselecteerd door de leerkracht. Ook maken de leerlingen de toetsen met de klas mee.

Dinsdag Werken aan opdrachten van super denkwerk.

Woensdag Werken met taaltoppers.

Donderdag Werken met opdrachten van vooruit.

Vrijdag Werken met opdrachten van het sterrenspel.

SPELLING

Maandag Woorden opzoeken binnen de categorieën van de klas gelijk aantal als

aangeboden in de methode woorden met betekenissen

Dinsdag Oefenen met de gevonden woorden via opdrachten van Luc Koning pakketje bijgesloten.

Woensdag Tweede deel van de bordrij woorden opzoeken.

Donderdag Ontwerp een werkblad voor je groepje bv ontwerp een letterhussel, schrijf woorden in spiegelbeeld, alfabetiseer de gevonden woorden laat letters weg woordzoeker enz

Vrijdag Signaal dictee

Maandag Oefenen en verbeteren van signaal dictee en elkaars werkbladen maken.

Dinsdag Oefenen via opdrachten van de kaarten van Luc Koning

Woensdag Controle dictee

Donderdag en Extra stelopdrachten en eventueel oefeningen aan de

Vrijdag computer .

BEGRIJPEND LEZEN

De kinderen maken tijdens de boekles van begrijpend lezen (één keer per week) de opdrachten kaarten die gemaakt zijn naar aanleiding van het adaptief maken van begrijpend lezen. Ieder leerjaar heeft deze kaarten in de klas. De kinderen kunnen deze kaarten zelfstandig maken. Wanneer de kaart gemaakt is, moet deze afgetekend worden. De kinderen vullen een evaluatiekaart in en bewaren deze in hun portfoliomap.

Tijdens de bakles (één keer per week) maken de kinderen deze kaart af en gaan verder met het maken van een bakles kaart.

Bijlage 4

HET ONTWERPEN VAN EEN EIGEN EILAND.

sept tentoonstelling in mrt'10

Duur 20 weken

Stap 1

Het tekenen van een eigen eiland.

Denk aan:

Gebruik kleuren en symbolen

Denk aan landschappen wegen

Kustvormen dorpen steden

Bereikbaarheid bruggen rivieren enz.

Stap 2

Bedenk een naam voor het eiland

Ontwerp een vlag

Beschrijf de geschiedenis van het eiland

Gebruik je kennis over Romeinen,
middeleeuwen ed.

Stap 3

Beschrijf het landschap

Wat weet je uit de aardrijkskunde lessen?

Beschrijf het klimaat

Waar ligt het eiland?

Beschrijf de flora en fauna

Stap 4

Vertel iets over de bevolking,
waar leven ze van ,
hoe zien ze eruit,bevolkingsdichtheid
staatsvorm en politiek

Gebruik je fantasie en bedenk wat past
op het eiland.

Stap 5

Plaats een pretpark op het eiland
en maak een informatie folder

kijk op internet en haal folders van
pretparken

Stap 6

Vertel over de hoofdstad

maak plattegrond uitgaanstips belangrijke
gebouwen bevolkingsdichtheid.

Stap 7

Vertel over de godsdienst

Vertel over de taal

Schrijf een volkslied

Bedenk een nationale feestdag

Beschrijf/bedenk een sportclub

Maak een folder voor een museum

een hotel dierentuin enz.

Hou een interview met de koning van het land

Afsluiting

De afsluiting van dit project zal een eilandenpresentatie zijn. Dit zal een 'looppresentatie' zijn. De kinderen groepen 5 t/m 8 lopen langs de eilanden en bekijken de folders, het werkstuk en het eiland.

De eilanden zullen beoordeeld worden door een kinderjury en een volwassenjury

De kinderjury bestaat uit een vertegenwoordiger uit iedere klas. Met behulp van een enquête bepaalt de kinderjury op welk eiland de kinderen het liefst zouden willen wonen. Dit is dan ook het winnende eiland.